

חברת ח

וניכר בשנת תרע"ג כפרוין

שנה ר (להופעתו בארצות הברית)

חדש מר-חשון, תרצ"ז

הפרדים

קובץ רבני חדשי

יופיע לאור בעת בשיקאגו

ישא מדברותיו להנדיק תורה וההאדרת בהשתתפות נאוני ונדולי דורנו שלים"א

העורך והמו"ל

הרב שמואל אהרן הלוי פרדס

מלפנים של י"ט סווידעה ובכדון (פוזנין)
יאכ"ד בששטשאקאונא (גאליציען) ובעת בשיקאגא

מחיר "הפרדים" לשנה:

בתו"ל: 2 דולר

בארצנו: 3 דולר

"HAPARDES"

Rabbinical Monthly Journal

Price—\$3.00 Per Year

Volume 10

NOVEMBER, 1936.

Number 8.

RABBI S. A. PARDES, Editor

1402 Independence Blvd.

Chicago, Illinois

Phone: ROckwell 3290

Entered as second class matter November 15 1928, at the Post Office at Chicago, Illinois, under the Act of March 3, 1879

תכן הענינים

מכתב מנשיא ארצות הברית רוזוועלט להפרדס. — אחדי הבחירות. — שמות ההרונים הקדושים בא"י. — המצב בא"י. — יהודי פולין. — חוקי השחיטה בפולין. — אספת ועד הנהלה של אגודה"ר. — תשובה לרביס. — למצבו של ארמו"ד הגה"ק מליבאוויטש שליט"א. — יין שרף של כל השנה.

ה ס ע ר כ ת

- (מד) טעות בשליחות — — — — — הרב אשר ניסן לעויטאן, בראנקס, נ. י.
- (מה) ברין ע"א נאמן נאיסורין. — — — — — הרב שמואל קושעלעוויץ, בראנקס, נ. י.
- (מו) ברין מוזיק מתנות כהונה, — — — — — הרב שרגא ליב בדיל, בדוקלין, נ. י.
- (מז) מחלוקת הצדוקים והפרושים בהלכות עבדות, — — — — — הרב שמואל ר"ר בעלסקין, ניו יארק
- (מח) מצות בגדי כהונה — — — — — הרב אהרן חיים צימערמאן, שיקאגא, אי"ל.
- (מט) אין נביא רשאי לחדש — — — — — הרב חיים רוב שעוועל, לואיסוויל, קענטאקי

ד ב ר י א נ ד ה

הדרן למטכת בבא בתרא. — — — — — מאת הרב יהודא ליב צידלסאן, קעשנוב
שנת תרצ"ו בקורות עמנו — — — — — מאת הרב דוד גרויבארט, שיקאגא, אי"ל.

בעולם היהדות והרבנות

ועד הישיבות בשיטאגא. — המגביית כעדי השרה. — בית מדרש לתורה בשיטאגא
ישיבת כנסת בית יצחק. — טוב שם משמן טוב. — דבנים שנתקבלו. —
אבדות גדולות. — ברכת מו"ט. — בית חרושת של העדמאן'ס בפיטסבורג. —
וואורשט המשוכת. — הגאון מדווינסק זצ"ל. — שלש פנישות. — ספרים חדשים.

מודעות בעולם התורה ועולם הכשרות והמסחר.

ע ז ר ת ת ו ר ה

המחיר בעד זה מעשרה דולר ומעלה — הכל לפי המקום.

הכתובת:

EZRAS TORAH FUND
673 Broadway, New York, N. Y.

הפרדס יז-שבועון

כבר הכרתי כמה פעמים אשר לרגלי מאמרים בתורה הנחוצים להפרדס, ולרגלי מאמרים הנוגעים לתורה ויהדות, ובפרט בכשרות, מוכרח אנכי להרפיש "הפרדס" פעמים בחודש, ונחוצה עזרת דמי החתימה, סך שלשה דולרים דמי שנתי.

השנה הזאת שנה העשירי ל"הפרדס", רצוני, אי"ה בחודש ניסן שנת תרצ"ז להרפיש ספר "היובל" של "הפרדס".

העורך והמו"ל.

העט לא יוכל לתאר המצב האיום והנורא בסוביטסה רולאנד, ובמדינת פולין, גורל המצוקה והצער אצל הרבנים ות"ח וכלי קודש, ובפרט כעת אחרי סגירת הטורנסין אשר היוקר גדול כאור, וכל עזר ותמיכה הנשלח שם היא פקוח נפשות ממש.

ולרגלי מלאת עשרים שנה מיום הוסד עזרת תורה כבר הוא ברפוס ספר הזכרון בשם "לוח היובל של עזרת תורה", שלכר עניני עזרת, קולות קריאה ודו"ח מכל הנעשה עד כה, יכיל בתוכו ענינים שמושים ומועילים לרבנים ולבע"ב. וביחוד לוח לחמשים שנה ומציעים אנו כזה לכל הגדיבים לרשום בו שמות קרוביהם הנפטרים. ויהי להם למזכרת בהיותו מצוי על שלחן רבנו ובע"ב נכבדים.

THE WHITE HOUSE
WASHINGTON

Aboard President's Train
October 15, 1936

My dear Rabbi Pardes:

Please accept my thanks for your letter of October seventh with enclosure of a copy of your editorial from "Hapardes". It is very heartening to receive the pledge of loyalty and confidence which you convey and I desire to make grateful acknowledgment of my appreciation of your generous appraisal of my Administration. From it all, I receive new strength and new courage to go on with the work remaining to be done.

Very sincerely yours,

Rabbi S. A. Pardes,
Editor, "Hapardes",
1402 Independence Boulevard,
Chicago, Illinois.

להטבת מצב המדינה הכלכלי.

ובפרט היהודים אזרחי אמריקה שמחו על תוצאות הבחירות אלו, אשר אנו בטוחים כי הנישיא רוזוועלט יעמוד לעזרתנו, ולהיות למחסה לנו לא רק פה במדינה, אלא ואף גם מחוץ למדינת אמריקה, כמו שהבטיח בנאומו לפני הבחירות.

עד כמה שהנשיא רוזוועלט מראה אהבתו ליהודי אזרחי אמריקה מראה בעליל מכתבו ל"הפרדס" שנרפס למעלה.

אחרי הבחירות

הנצחון הגדול שהיה להנשיא פרענקלין דילענא רוזוועלט אין דוגמתה, אשר כל אזרחי אמריקה הכירו את רום ערכו הנעלה, חכמתו וגבורתו, ועוצם בינתו, וכולם בחרו אותו על משך ארבע שנים הלאה. כל אזרחי אמריקה ראו בהטבת מצב המדינה, ועבודתו של הנשיא רוזוועלט בכלל. עד שהמשיבר כמעט שעבר וכלה ממדינת אמריקה, וכולם בתקוה אשר במשך השנים הלאה, עוד יוסיף הנשיא רוזוועלט בעבודתו

יזכור אלקים את נשמות הקדושים...

שמות ההרונים היהודים במאורעות הרמים
בארץ ישראל (בסוגרים מולדתו, או
נתינתו של ההרונג).

כ"ג ניסן:

1) ישראל חזן בן 27 (יון).
כ"ז ניסן:

2) אליעזר ביטשוצקי, בן 44 (אוקרינא); 3) חיים פשיידא בן 23 (פולניא); 4) חיים קארנפעלד בן 29 (אונגריא); 5) יוסף ליבערמאן בן 35 (א"י); 6) יצחק פרענקל בן 32 (א"י); 7) יוסף חיים זעליקאון בן 35 (א"י); 8) דוד שאמבאדאל בן 29 (רוסיא); 9) שמריהו קרעמער בן 22 (רוסיא).
כ"ח ניסן:

10) אביגדור קופערמינץ, בן 34 (פולניא); 11) טוביה פרוסאק בן 19 (פולניא); 12) זעליג לע-ווינזאן בן 55 (פולניא); 13) שלמה מאריסאן בן 36 (פולניא); 14) דניאל כהן בן 21 (אונגריא); 15) שמחה סימן-טוב בן 77 (אפגיסטאן); 16) עכי דאנענבערג בן 27 (א"י).
כ"ט ניסן:

17) שלמה חבד בן 28 (תימן); 18) יצחק צייפ-לין בן 23 (לעמלאנד).
ח' אייר:

19) אריעזר וויטענשטיין בן 26 (אונגריא); 20) ד"ר פעלדבערג בן 38 (גרמניא).
כ"א אייר:

21) ראובן קלאפהאליץ בן 45 (א"י); 22) אלטער כהן בן 67 (א"י).
כ"ד אייר:

23) יצחק יאלאווסקי בן 27 (פולניא); 24) אלכסנדר פאלאנסקי בן 25 (פולניא); 25) ד"ר אבי שאבעאווסקי בן 34 (פולניא).
כ"ז אייר:

26) פייוול שניצער בן 35 (א"י).
ד' סיון:

27) יעקב ברזילי בן 36 (א"י).
? סיון:

28) פראנץ בארכארדט בן 59 (גרמניא); 29) נחמן קאלאנטארעו בן 29 (בוכרה).
ט"ו סיון:

30) ישראל בן יהודה בן 42 (פולניא).
כ"ז סיון:

31) יעקב גערסאן בן 21.
כ"ח סיון:

32) יוסף שעפטער בן 28 (אוסטריא).
ל' סיון:

33) אליעזר ליסער (גרמניא).

ג' תמוז:

34) אברהם מזרחי בן 28 (א"י).
ד' תמוז:

35) חיים גאלאוויצקי (א"י).
י' תמוז:

36) נחום גוטמאן בן 22.
י"א תמוז:

37) יצחק גלעזער בן 33 (א"י).
י"ד תמוז:

38) שלום שמולעוויטש.
י"ז תמוז:

39) אליהו סעיד בן 20 (א"י).
י"ט תמוז:

40) יוסף כץ בן 16 (א"י).
כ' תמוז:

41) הערש-בער וועלדיגער (רוסיא).
כ"א תמוז:

42) אדם ליפקין בן 31 (א"י).
כ"ב תמוז:

43) ברוך בן-עמי בן 32 (רוסיא).
כ"ה תמוז:

44) משה מזרחי (א"י).
כ"ז תמוז:

45) יעקב איוראילאוו בן 40 (בוכרה).
כ"ט תמוז:

46) אנשעל קמחי בן 22 (רומניא).
א' אב:

47) אברהם דגני (א"י).
י' אב:

48) ישראל ווערטהיים בן 29 (פולניא).
י"א אב:

49) יחיאל טיימאוויטש.
י"ג אב:

5) יהואש צאלער בן 22 (פולניא); 51) יצחק קאלישעווסקי בן 23 (פולניא).
י"ח אב:

52) זאב לינדערפעלד בן 45 (פולניא); 53) ראובן לוי בן 27 (טורקיא).
כ"א אב:

54) אשר ראזענפעלד בן 22.
כ"ב אב:

55) יוסף חלב בן 21 (א"י).
כ"ד אב:

56) דן מלגיאביגדורי בן 40 (א"י).
כ"ו אב:

57) אלטער אונגער בן 36 (א"י); 58) בתו בת 9, 59) בתו בת 6, 60) בנו בן 5.
כ"ז אב:

61) חיים האמערטאן; 62) מיכאל וויזער בן 22; 63) חיים שוללעהרער בן 49 (פולניא); 64) ב. קאלין בן 25 (פולניא).

כ"ח אב:

65) דוד אלבאקאח בן 8 (רומניא); 66) יוליוס ווערגשעל בן 25 (גרמניא); 67) דוד בן עטי. כ"ט אב:

68) נאריא פינק -- אחות (א"י; 69) נחמה צדק -- אחות (א"י); 70) חוה פרוינד, בת 23. כ' אלול:

71) האנס גרינוואלד בן 23 (גרמניא); גרשון טאשענאווי (א"י) נ' אלול:

73) פראם. לוי בילליג בן 39 (אנגליא); 74) מאיר בעלקינד בן 30 (א"י); 75) ברוך גורעוויטש; 76) ראובן שפרוים בן 23. ה' אלול:

77) שושנה גלאזניצקא בת 17 נ' אלול:

78) דוד נשרי בן 19, (א"י). י"ב אלול:

79) יוסף אבנר בן 32. י"ט אלול:

80) יהודה שפיוואק. כ"ד אלול:

81) זכריה הכדר (תימן); 82) צדיק מלינין (תימן). ג' תשרי:

83) אליעזר תורגמן בן 8 (א"י). ה' תשרי:

84) יעקב קאפערמאן (פולניא). ו' תשרי:

85) חיים דעיהאן (א"י). כ"ד תשרי:

86) מרדכי פעלדמאן (גאליציא).

המצב בארץ ישראל

אחרי שביתת הרמים ועוד נשמע התנפלות ויריות בחלקי א"י, וחרם המסחר אשר הכריזו הערבים על יהודים. בתקוה אשר הערבים יפסקו גם מזה. ויתנו אותות אהבה לעם ישראל בארץ ישראל. בימים אלו באו ועדה מלכותית לארץ ישראל, והמה ישמעו התביעות שישנם להערבים על היהודים. בתקוה אשר כמה יתנו היושר והצדק לעם ישראל בארץ ישראל, ויכירו זכות ישראל שם.

בתל אביב, הקצנים שהתחילו עוד הפעם במשפט על הקהלה, על דבר הבשרות, התחרטו ממעשיהם, ואמרו אישמונו, וכבר שודר השלום

שם. וקיימו העיר תל אביב מצות ובערת הרע מקרבך. וכבתי מטבחיים כולו נשחט לכשר.

יהודי פולין

בעת מות פילסודסקי, היה אבל גדול ליהודים, ערכו יהודי פולין עליו הספדים בכל עיר ועיר. ואז כילם שואלים מה זאת? אמנם כן גם ממשלת פילסודסקי לא היה שלימות הטובה לשלשת המיליונים של יהודי פולין, אלא שכח ממשלת פילסודסקי היה חומה בצורה נגד הנזירות האנטישמיות, בשום אופן בעת ממשלת פילסודסקי לא עלה על דעת ראשי פולין לגזור נזירות על השחיטה, אחרי מות פילסודסקי הממשלה הלך והתרופף והאנטישמיות נוקפת במדה מרובה. בכל יום ויום באו נזירות הממשלה, המתנכלת לסתום מקורות הפרנסה של היהודים, וביותר הנזירה על השחיטה, גזירה שהתחפשה באיצטלא של "צער בעלי חיים" וזויתתה לסלק היהודים משוק הבשר, וכל הנזירות עשויים לשבור את מטה לחמם של מאות אלפי משפחות יהודיות במדינה, ויותר מזה, הפוגרומים הגלויים, בערי פולין, והממשלה לא אחזה כלל באמצעים שלטוניים נגד מעשי הפורעים, ועוד הטילה עונש על היהודים ומשעה "פשיטיק" יוכיח. באו לפולין אנשים, בתור מנהיגי מפלגות, בלתי אחריות מר. י. גרינבוים, והוא קורא לסופרי העתונים, ונאם לפניהם, כי יש בפולין "מליון יהודים מיותרים", אין לתאר המחאות שעשו כל עתוני האידיים נגדו, ונאומו עשה צער גדול בכל חוגי היהודים.

אחרי כן בא זבוטינסקי, ופרסם "תכנית עשר השנים" לשם הגירת יהודים מפולין, כדי להושיבם על אדמת ארץ ישראל, והכל תלוי אם ממשלת פולין תתמוך במדה הראויה ברדישות היהודים ביחס לארץ ישראל.

כל עתונות היהודית יצאו נגדו בשאלה. "מי מלא את יד זבוטינסקי לעשות הצעה בזאת, ובכלל מה יפה כמו לרבר בשם עם היהודי כולו. אשר הריביוניסטיים המה מעט המעט בפולין,

שחיטת כל מיני בהמות בכלל, היינו שבהמות צריך לשחוט רק במקומות המיוחדים לכך, מלבד בעירות שאין שם בתי מטבחיים. את הבהמות המובאות לבתי המטבחיים צריך להכניס בעינים קשורות, ולהזהר שלא תפולנה שם. אח"כ מדבר החק ע"ד המום הבהמה ע"י חשמל או באופנים מכניים, וזוהו צריך להעשות באופן שהבהמה לא תסבול יסורים, ולראות שהבהמה תשחט בזמן שהיא במצב של אי הרגשה. הלאה מדבר החק ע"ד סוג האנשים שיכולים לעסוק בזה ועוד. כמוכן שכל זה בנוגע לשחיטת נ"ט, וע"כ יצא חוק מיוחד בנוגע להשחיטה היהודית, וכפני חשיבותו הננו נתנים בזה את תרגומו.

פקודה שניה ממניסטר החקלאות

הוצא בהסכם עם מניסטר הפנים ומניסטר החנוך.

ע"ד אופני ותנאי שחיטה דתית.

על סמך סעיף 5 מהחוק של 17 אפריל, 1936 ע"ד שחיטת חיות ביתיות בבתי המטבחיים, הנני נתן את הפקודה הבאה:

סעיף 1. (1) הפקודה ע"ד "שחיטה דתית" נוגעת לשחיטת בהמות לאכילה בשביל חלקי התושבים, שחוקיהם הדתיים דורשים להשתמש באקשים מסבט דתי בשחיטה מיוחדת.

(2) הפקודה הזאת נוגעת לשחיטת הדתית של בהמות (גם עגלים), כבשים עזים ועופות.

סעיף 2. (1) השחיטה הדתית צריכה להיות בבית המטבחיים העירוני, אשר יקבע מושל המחוז (וואג יעוואד). מושל המחוז יכול להרשות את השחיטה גם בבית מטבחיים אחר, אם זה בעיר שאין שם בית מטבחיים עירוני.

(2) השחיטה הדתית בשביל עקפארט לחוץ לארץ צריכה להיות בבתי מטבחיים שיקבעו ע"י המניסטר לחקלאות.

(3) שחיטת עופות יכולה להיות גם במקומות אחרים.

סעיף 3. בתי מטבחיים, כאשר שוחטים עפ"י דת, צריכים להיות מסודרים עם כלים סכניים ומניטריים, וכן צריכה להיות שם השגחה של רופא בהמות. המקומות לשחיטת עופות צריכה להיות מסודרים באופן שאפשר יהי' תמיד לנקות אותם.
ר סעיף 4. השחיטה הדתית יכולה להעשות ע"י אנשים שהם מבני 18 ומעלה, ושיש להם רשיון לזה ממנהלי בית המטבחיים.

(2) אם חוקי המדינה דורשים מהקהלה הדתית

למשל בתוצאות הבחירות לקהלת ורשה קבלו הריביוניסטים לא יותר מסגרת אחד (מחמשים מנרטים!). מובן שאין להם וראי יפוי בה לדבר בשם היהדות בולה, ובכל יום ויום צועקים עתוני פולין, שיהודי פולין ילכו להם באות נפשם, בעת באו "מנהיגים" יהודים, ונואמים בפומבי, אכן צדקו האנטישמיים. "היהודים צריכים לצאת מפולין".

העתונים הפולנים קבלו הודעת גרינבוס וזכר טינסקי במחיאית כפים, ועתון צורדי היהודים "דיניק נארורובי" מוסיף על "תכנית עשר השנים" "העיקר הוא שיצאו היהודים מפולין, לפי הכרתנו סמנה ארץ ישראל מהכיל את כל הגירת היהודים מפולין, הריביוניסטים שהחלו בעבודה, צריכים למצוא עוד מדינות אחרות, מלבד ארץ ישראל שיהודי פולין יוכלו להגר שם". ועוד מוסיף בשטמה לדבר לשלול מאת היהודים את זכות האזרחות, אשר אינם רשאים להתערב בפוליטיקה הפנימית שם בפולין.

כל עולם היהודי צריכים לצאת במחאה נגד מנהיגים אלו, אשר עוד באים להוסיף שבר על שבר. על צרות היהודים בפולין, וצריכים לפרסם אשר יהודי פולין אין להם שום שייכות לתכנית עשר שנים שפרסם זכוטינסקי בעתונות הפולנית.

חוקי השחיטה בפולין

בטשר עם התנועה שהתעוררה בפולין להנהיג חוקים חדשים בנוגע לשחיטת כל מיני בהמות, במטרה למנוע צער בעלי חיים, ושבקשר עם זה רצו לאסור את השחיטה היהודית, שרק הודות למחאות הגרולות שזה עורך בעולם היהודי, לא יצא הרבר לפועל, הננו נתנים כאן את העתקת החק שנתפרסם זה לא כבר בעתונות הפולנית הרשמית ביום השני של ראש השנה. מענין לציון שאחרים מהעתונים הפולנים הביאו את העתקת החק הזה תחת ראש זה: "מתנת ראש השנה ליהודים".

החלק הראשון של החק (שיצא בפקודת מניסטר החקלאות, בהסכמת המניסטורים למסחר ותעשייה, עניני פנים ותנוך) מדבר ע"ד

להספיק לחבריה בשר משחיטה דתית, נדרש מהשוחט, מלבד הרשיון ממנהלו בית המטבחים:

(א) הסכמה כתובה מהנהגה הדתית של הקהלה.
(ב) אשור מהנהלת הקהלה, שהאיש הזה נמצא ברשימת השוחטים של הקהלה, וכי הנהלת הקהלה מסכימה שהוא ישחט כשביולת.

סעיף 5. (1) השחיטה הדתית צריכה להיות במחלקה מיוחדת של בית המטבחים, שיקבע לשם זה.

(2) מושל המחוז יכול להרשות שהוטה דתית גם בתדרים הכלליים של בית המטבחים, אבל בתנאי ששחיטה זו לא תהי' באותו הזמן של השחיטה הכללית.

סעיף 6. השוחטים יכולים לשחוט מבלי להמוס את הבהמות, אם זו היא דרישתו של בעל הבהמה.

סעיף 7. בהכנה לשחיטה כרו המום צריכים לשמור על תנאים אלו:

(א) את הבהמה המובלת לשחיטה צריכים להכניס בשעה שהשוחט נמצא כבר על המקום עם כל מכשיריו.

(ב) לקשור את הבהמה ולהניחח לשחיטה צריכים רק אנשים מוסמים לזה. עבודה זו צריכה להעשות בזריזות ולהשתדל בכל האפשר שהבהמה לא תסכול וסורים יתרום. הנחת הבהמות (מלבד עגלים) צריך להעשות בעזרת מכשירים מיוחדים לשם זה, אשר נקבעו ע"י המנטריום לחקלאות.

(ג) החבלים שמשתמשים בהם לקשור את הבהמות, צריכים להיות חזקים, וקשירת הבהמות צריכה להעשות באופן שא תוכלנה בשום אופן להשתחרר.

סעיף 8 (1) מספר הבהמות, שתשהטנה עפ"י דת, צריך להיות מוגבל לפי צרכי התושבים, שדחם אוסרת עליהם לאכול בשר אחר. זה צריך להעשות באופן שכל הבשר היוצא משחיטה דתית (החלקים הקדומים והאחוריים) יספיק את צרכי הקבוצים הדתיים, וגם בשביל עקספורט לחו"5.

(2) מושל המחוז, וכוואראש ממשלת העיר, יכול לקבוע בכל עיר ובכל מחוז את מספר הבהמות הצריכות להשחט כמשך חדש אחד עד שלשה חדשים, לפי מספר הקילו (משקל חי). מושל המחוז במחוזו, וממשלת הערים בערים העומדות ברשות עצמן יחלקו את הבשר הזה בין הקבוצים, ויתנו להם רשיון ויקבעו את בתי המטבחים באשר אפשר יהי' לשחוט.

(3) לפני שהחלוקה תצא לפועל תשמע הממשלה את חות דעת הקהלות ע"ז.

(4) הסעיף הזה אינו הל עד שחימת עופות.
סעיף 9. (1) רשיונות על שחיטה כפי המדובר בחלק השני של סעיף 8, ינתנו רק לסוחר בשר אשר יקבלו קונצסיות מיוחדות לשם זה.

(2) ברשיונות צריך לפרט:

- (א) השם ושם המשפחה של בעל הקונצסיה.
- (ב) בית המטבחים, כאשר תהי' השחיטה.
- (ג) המשקל הכללי של בהמות חיות שבעל הקונצסיה יכול לשחוט במשך חלות הרשיון.
- (ד) מקום מכירת הבשר, והמקום שבו יעובד הבשר הכשר (או המקום המיועד לעקספורט לחו"ל).
- (ה) זמן חלות הרשיון.

את הרשיון על שחיטה אסור למסור לאנשים אחרים, גם לא לבעלי קונצסיות.

(3) הפקיד הממונה על בדיקת הבהמות והבשר, יציין על כל רשיון את משקל הבהמות שאפשר לשחוט.

(4) בעלי קונצסיות שמקבלים רשיון צריכים להחזיר אותו בעת קבלת רשיון חדש.

סעיף 10. המניסטר לחקלאות נותן את הרשיונות על שחיטה, על משלוח בשר, ובשר. מעובד לחו"ל, והוא מחליט את תנאי השחיטה.

סעיף 11. לשם בקורת, צריכות ממשלות המחוז או ממשלות הערים העומדות ברשות עצמן, להנהיג רשימה מהאנשים המקבלים רשיונות על שחיטה, על בית מטבחים ומספר הבהמות הנשחטות.

(2) המחלקה לבקורת השחיטה צריכה לקבל ידיעה ע"ד האנשים המקבלים קונצסיות.

סעיף 12. (1) מחלקה זו צריכה לנהל רשימה יוטית מדויקת מהבהמות הנשחטות.

(2) מחלקה זו תתן גם תעודות על משלוח בשר לחו"ל, אבל רק בגבול הרשיון הניתן.

(3) על תעודה זו צריך לתת גם העתקה מהתעודות, הנמצאות על הבשר, המאשרת שהבשר הוא משחיטה דתית.

סעיף 13. חוק זה מקבל תוקף מהראשון ליאנואר 1937.

י. פאניאטאוסקי,

מניסטר לחקלאות.

פקודת המניסטר למסחר ניתן בהסכם

המניסטר לחקלאות.

ע"ד המסחר עם בשר, משחיטה דתית

על סמך סעיף 5 מהחוק שהתפרסם ביום 17 אפריל 1936 ע"ד שחיטת חיות ביתיות בכתי המטבחים, הנני נותן את הפקודה האת.

הוראות כלליות:

סעיף 1. בשר חיות הנשחטות עפ"י הכללים של החוק מ-17 אפריל 1936, גם אם איננו כשר, צריך במסחר להיות מסומן בסומנים ידועים בהסכם להוראות בסעיפים 8—11.

הפירטה והמקום שבו נעשו הנקנים, ובצד השני המלים "שחיטה דתית".

סעיף 11. בזה שמצוינים בשר, עופות ונקניקים, שהם משחיטה דתית, אינם משתחררים מהחובה לחתוב אותם גם בהתאם לתוקים הכלליים.

3. נתינת קונצסיות ובטולן.

סעיף 12. מברר מי יכול לקבל קונצסיה למכירת בשר או לתעשית נקניקים ועפ"י איזה תנאים.

סעיף 13. אומר שמלבד הנ"ל יכולות גם הקהלות לקבל קונצסיות על מכירת בשר, כמובן בתנאים ידועים.

יתר הסעיפים נוהגים הוראות ע"ד אופן קבלת קונצסיה על מכירת בשר.

סעיף 19. אומר שמחלקת התעשית יכולה לבטל קונצסיה אם בעל הקונסיה נמצא אשם בזה שעבר על אחד החוקים הנ"ל בשביל מטרת כספית וכו'.

סעיף 20. פקודה זו מקבלת תוקף חוקי מהראשון לינואר 1937.

אנטאני ראמן

מניספר למסחר ותעשית.

בימים האחרונים נתפרסם בעתונים, אשר ועד של רבנים יבואו עוד הפעם לממשלת פולין, ולבקשם לרחות גזירת השחיטה הלאה.

אספת ועד הנהלה של אגודת הרבנים

ביום נ' וירא. י"א מרחשון היה אספת ועד הנהלה של אגודת הרבנים. יו"ר ועד הנהלה הרב הגאון מו"ה יצחק הלוי סינגל, שליט"א. באספה זו החליטו עוד הפעם לקרוא ועידה ישתית של אגודת הרבנים בחודש כסלו הבא. העיקר למצוא מקום הסמוך לניו יארק לזה, אשר חברי אגודה"ר יהיה נוה להם לבוא שם.

באספה זו, היה קבלת פנים לאחד מנשיאי הנכבדים של אגודה"ר הרב הגאון מו"ה דוב ארי' הכהן לעוונינטאהל שליט"א מפילדלפי' לביאתו מארץ ישראל. הרב לעוונינטאהל נשא נאום נכבד על המצב בא"י. ומסר ברכת שלום למנהלי אגודה"ר ולכל החברים, מרבני ארץ ישראל. בנאומו הזכיר על העבודה הגדולה שנעשה בתל אביב לבעד הטרפות ע"י הרבנים הגאונים שליט"א הרב ב"צ מאיר עוזיאל, והרב דמ"א עמיאל, וגם הזכיר את גודל הלחץ שם להשיבות

אסור להסיד את הימנים המאשרים שהבשר, או תוצרתו, הוא משחיטה כשרה.

סעיף 2. בשר ותוצרת בשר, הנזכרים בסעיף הקודם, רשאים למכור רק פירמות שיש להן קוני צסיות לשם זה.

סעיף 3. בשר שחיטה כשרה יכול להמכר אך ורק ע"י בעל הקונצסיה שעל שמו ניתן רשיון השחיטה. בהסכם לסעיף 9 מפקודת מניסטר התקלאות מיום 26 לאוגוסט 1936, שניתן בהסכם המניסטר לתוך ומניסטר חפנים (דזיעניק אוסטאו מספר 70, סעיף 304). במלים "שחיטה עפ"י דת" מתכוונים לשחיטת בהמות, הנזכרת בסעיף הראשון של הפקודה הנ"ל. מכירת או מסירת בשר לבעלי קונצסיה אחרים אסורה.

הכללים של סעיף זה אינם חלים:

- (א) במקרים הנזכרים בסעיף 4.
  - (ב) בנוגע לבשר שצריך להשלח לחו"ל.
  - (ג) בנוגע לחלב, דם, עור, מעים, פרסות ועצמות.
- סעיף 4. אם בעל הבשר רוצה, רשאי הוא למסור את בשר השחיטה למכירה באמליו של קונצסיה, השיוך להנהלת הקהלה, במקום שחשחיטה נעשתה עפ"י התנאים הנוגעים ל"אמליונים זונים" — על פי הרשום בסעיף 43 מפקודת מניסטר התקלאות מיום 29 לינואר 1929 ע"ד בדיקת בהמות הנוודות לשחיטה ("דזיעניק אוסטאו" מספר 32, סעיף 305).

סעיף 5. מכירת בהמות שחוטות צריך להיות באופן כזה, שהחלק השמן הנשאר במקום המכירה, יהי' מסומן בסומן שיאשר שהבשר בא משחיטה דתית.

סעיף 6. בכתי המסחר שיש להם קונצסיות על פי הכללים הנ"ל אסור למכור שום בשר אחר, או תוצרת בשר, חוץ סאלה הנזכרים בסעיף הראשון מפקודה זו.

סעיף 7. במקום מכירת הבשר בהתאם לסעיף הראשון, צריך להיות שלט לכן באותיות ורודות מי"25 עד 150 מניסטר: "מכירת בשר כשר".

2. אופן החתימה.

סעיף 8, דן על צורת החותמת שצריך לתת על הכשר הכשר, צבע הדיו, וחלקי הכשר שצריכים לחתום.

סעיף 9. עופות הנשחטות עפ"י דין, צריכות להיות חתומות ע"י פלאמבע שעליו תבא חתימת השוחט (שמו ומשפחתו), ששחט את העופות, שם הסביבה ושם נחטו העופות, ובצד השני של הפלאמבע צריכות לבא המלים "שחיטה דתית".

סעיף 10. תוצרת בשר כשר (נקניקים ותוצרת אחרות) צריכות להיות חתומות בפלאמבע עם שם

ומסורות, ולהרבנים שעלו שם במשך השנים האחרונות, אשר חוב קדוש לבוא לעזרתם.

ב"ה י"ב מרחשון תרצ"ז .

תשובה לרבים:

מכתב הסכמה מאגודת הרבנים

להכשרו של הרב רש"א פרדס

על דבר ה"דזשאנקעט רענעט

פראפאריישאנס"

כאשר שאלנו רבים וכן שלמים בדבר ה"דזשאנקעט", הננו להודיע כי כבר יצא הדבר להיתר מגדולי הרבנים ובראשם גאון דורנו הגאון מרן ר' חיים עוזר גראדזענסקי שליט"א, בהוראותיהם בנידון זה בתשובותיהם אשר היו למראה עינינו. וע"כ הדזשאנקעט, היינו "דזשאנקעט רענעט פראפאריי-שאנס", בהכשרו של ידידנו הרב הגאון רש"א פרדס שליט"א, הוא כשר בלא שום חשש וערעור.

אגודת הרבנים

ארצות הברית וקנדה

יהודא ליב זעלצער,

מזכיר

(מקום חתום)

למצבו של גאון ישראל וקדושו

האדמו"ר מליבאוויטש שליט"א

האיש הזה, הרגול מרבבת, האדם הגדול בענקים, גאון ישראל וקדושו הרב ר' יוסף שניאורסאן שליט"א האדמו"ר מליבאוויטש. הרבה עשה ופעל ומסד נפשו על קרושת השם, וממש מסר גופו בפועל, בהיותו כסוביטה רוסיה

הארורה, על החזקת התורה, להעמיד ישיבות ות"ת, כעת מצב בריאותו איננו טוב. ונחוצ לרפואה, האדם הגדול הזה, צריך כל בית ישראל לראוג עבורו. ולעשות יסוד כספי, שיתן לו עזר להביא לו סמא דתיי, שיוכל להיות במקומות מרפא. וחש"י יעזור לו שישלח לו רפואה שלימה במהרה, רפואת הנפש ורפואת הגוף לרמ"ת איבריו ושם"ה גידיו. שיוכל להוסיף בעבודתו עבודת הקודש, לעזרת הישיבות ובתי ת"ת שנוסדו על ידו.

נמצא ועד מיוחד לעזרה בנייראק ושיקאנא. לטובת האישי הרגול מרבבת זה.

יין שרף (ברענדי) של כל השנה

יהודים חרדים מדקרים לכשרות של ברענדי לבסס ומתחרים על הכשר מרב מובהק אשר מעיד כי אין בו חשש חמין, אבל אינם סהררים לחשש יין נסך לכל השנה, ישנם מיני ברענדי הבאים מקליפורני אשר נעשו מחרצנים וזנים, או משמדי יין, אשר המה מיון נסך. ומזה עושים הכרענדי, והמה אסורים משום יין נסך כמו היין בעצמו, ובש"ת מהרש"ם ח"א סי' ט"ו, נרפס שם תשובה בזה. וירוע כי הגאון מהרש"ם ז"ל עמוד ההוראה, והוא היה מן המסילים בהוראה, ובוה הוא מתמיר, והביא שם דברי שו"ת חת"ס יו"ד סי' קי"ז שהתיר השמן הנעשה מחרצנים של יי"ב משום שנוי לדבר המותר, ומתחלה היעד כי באיסוה"נ לא מוהני שינוי כמש"כ רש"י ע"ז מ"ט. אבל יש להקל מפני כי היינות שלנו המה סתם יינם ומותרים בהנאה ומועיל שינוי להתיר, אבל הוא צדק בסכרתו כי הברענדי הנעשה מחרצנים וזנים או משמדי יין אין בו שינוי כלל, כי התריפות מיון ויין שרף רומה, ובין מערבים ברענדי ואינו נשתנה מאומה. ומסיים שם בתשובתו שאינו רואה בזה שום צד היתר, והביא השו"ת צ"צ סי' ע"ה שאסור, לכן צריכים לדקדק גם בכל השנה על ברענדי שלא יהי' בו חשש יי"ג, וצריך ע"ז עדות והכשר מרב מובהק. על איזו אופן נעשה הכרענדי ואם נעשה מחרצנים וזנים או משמדי יין צריכים לידע איטר היין הי' כשר, ואין בו חשש יין נסך.

סימן מ"ד ברין טעות בשליחות

שליח הנט שהיה מוטעה בדבר הכרוך לנו שאם ידע מטעותו לא היה רוצה להיות שליח אם טעותו מבטלת את השליחות. הנה בשאלה זו כבר רכרו רבותינו גדולי האחרונים ונראה בעה"י לרון לפניהם על גבי קרקע ולברר את הדבר לפי קט שכלי. הגאון בעל גט מקושר מביא ראיה מהמשנה ב"ק ע"ט ע"א נתנו לבכורות בנו לב"ח לשואל לש"ח לנושא שכר לשוכר הגביהו או הוציאו מרשות בעלים חייב ופירש רש"י בל"א כי הגנב חייב במשיכת השומר והתוס' פרוש א"כ רש"י כי הגנב הטעה את השומר לאמר שהוא שלו ובשונג יש שליח לר"ע א"כ אנחנו רואים כי טעות מצד השליח לא מבטל את השליחות בי לוא ידע השליח כי הרבר הוא גנוב או בוראי לא רצה להיות שליח בעד הגנב ועל כל זה השליחות לא בטלה והגאון גט מקושר אומר כי גם אם השליח היה אנוס בעשיית השליחות גם בן השליחות קיימת כי מה חלוק בין טעות ובין אונס. והגאון עונג יו"ט מרחח את ראיתו בנוגע לאונס בי הלא המשנה מיירי רק בטעות בשליחות אבל לא באונס כי השומר עשה את מעשה המשיכה ברצון רק היה מוטעה לחשוב כי הרבר הוא של הגנב וכי חלוק הוא אונס משונג. רואים מזה כי חליצה מוטעת כשרה וחליצה מעושה פסולה, ואם כי לכאורה הצדק עם העונג יו"ט וביחוד לפי שמבואר אצלי בעה"י בראיות נכונות כי מעשה באונס אינו נחשב למעשה כלל אך על כל זה לנירון רידון יש איוה צד אשר הצדק עם הגאון גט מקושר כפי שאבאר בע"ה להלן ברברינו ואם כי הגאון העונג יו"ט מרחח את ראית הנט מקושר בנוגע לאונס אך לענין אם השליח היה מוטעה הוא בעצמו מביא ראיה זו בתשובה אחרת בסו' טפ"ה אך אומר כי הלא הרמב"ם אינו מפרש למשנתו כמו רש"י ותוס' כי החיוב על הגנב בי זה לשון

הרמב"ם ז"ל בפ"ב מהל' ג"נ הל' ט"ז נתנו שם בבית הבעלים לבכורות בנו או לב"ח לשואל לש"ח או לשוכר וכו' פטור השומר הגביהו או שהוציאו מרשות בעלים חייב השומר או בעל"ח שניתן לו מפני שעדיין לא הוציאו הגנב מרשות הבעלים עכ"ל הרמב"ם הרי הרמב"ם אינו מפרש כי החיוב על השומר עצמו וא"כ אין מזה כל ראיה לענין טעות בשליחות אבל הראב"ד ז"ל וז"ל א"א נראה מרכיו הא רתקנו במתניתן הגביהו השומר חייב כפל להבעלים קאמר לפי שהוא גנב וא"כ היכא שמענין מיני' תקנו משיכה בשומרים והלא משום גנב הוא חייב ולא משום שומר עכ"ל הראב"ד ז"ל ולישב רעת הרמב"ם הגאון עונג יו"ט אומר שהרמב"ם מפרש כי השומר היה מזיר וירע כי הוא גנוב ועל כל זה חייב הגנב ולא השומר והשומר חייב רק להגנב בתור שומר והלא אם השומר הוא מזיר איך חייב הגנב במשיכתו כי אין שליח לר"ע על מתרץ העוניו"ט ז"ל רכמו ראמרין בב"ט ח' ע"א וכן בב"ק ע"ח ע"ב שותפין שגנבו חייבין ראמרין מינו רוכי לנפשי' וכי נמי לחבריו' כמו רמהני הגבהתו לפבי נפשיה מהני נמי לגבי חבריה ולא אמרינן בזה אין השליח לר"ע רפסק כן הטור בס' ש"נ והכ"נ ביון שהשומר הזה הגנב לשם שמירה לגנב ומהני הגבהתו לגביה נפשיה להיות שומר מהני נמי הגבהתו לגבי גנב דהא הגבהת עצמו הוא רק להתחייב בריו בפשיעה או בגנ"א או באונסין וכן הגנב לא קני להיות שלו רק להתחייב באונסין וכמו גבי שותפין אמרינן בזה יש שליח לר"ע וה"נ מהני הגבהת השומר הבע"ח לגנב הואיל ומהני לגנב עצמו למקני להתחייב כל חר כרינו ועל השומר ליכא חיובא דגניבה אף שהיה מזיר רכיון רמהני הקנין לגבי גנב שוב לא מהני לגבי שומר שיסרא הוא גנב דכל היבא ראמרין יש שליח לרבר עבירה, ומתחייב המשלח פטור השליח אף שהיה מזיר ואף שאין להשליח לישלם כמ"ש הנתניבות ס' רצ"ב דרוקא אם עשה השליח מעשה גמור כמו גבי הוסיף לו רצועה אחת רשליח ב"ד גולה על ידו ולא פסק חיובא מהשליח במה שחייב המשלח אבל גבי גנבה דאין כאן מעשה גמור אלא ענין בעלמא וכיון

אפשר לחייב את השליח בחיובי ננכה אם כי הוא עשה את פעולת הננכה בפועל ולחלק זה מן עבירה של פעולה גדרתא בי גם אצל ננכה וגזלה הוא ריץ של פעולה גדרתא והקנינים הם תולדה מן הפעולה המציאותית ואין באן חלות קנין באמת וא"א לומר אם הקנין פעל בעד המשלח ונקנה החפץ להמשלח או אין על מה לחייב את השליח כי החפץ לא נקנה להמשלח רק חיובו יש להמשלח או אין על מה לחייב את השליח כי החפץ לא נקנה להמשלח רק חיובו יש להמשלח וחיובים יכול להיות בעד חפץ אחד לשנים כמו רצה מזה גובה רצה מנה גובה לר"ה ב"ק קי"א ע"ב ואין לפטר את השליח כי הוא עשה את מעשה הננכה בפועל וחיובי ננכה הם תולדה ישרה ממעשה הננכה בפועל עם ידיעת מעשה הננכה ואם כי לא היתה הבונה של השליח לקנות את הננכה בעד עצמו אבל לא הכונה פועלת את הדיון של חיובי ננכה רק מציאות הננכה עם ידיעת מעשה הננכה וא"ל בזה כי רצה מזה גובה מזה הוא רק בתור חיובי מ"ס אבל חיובי נניכה אינו יכול להיות על שניהם ביחד כי הלא רעת הנתיבות בעצמו בס' ל"ד ס"ק ה' בי גם השני יתחייב בתור גזלן וא"ל כי שם היה שני מעשה הקנינים כי לענ"ד אין לחלק בזה אם רק רואים אנחנו כי יובל להיות שני חיובים על חפץ אחד והנה הגאון מרן רע"א בתשובותיו ס' קס"ד ובחרושיו למס' כתובות ל"ד ע"א תופס כי גונב בשבת וטבח בחול יתחייב על הננכה ואין זה גונב אחר גנב כי על מעשה הננכה הראשונה לא נתחייב אבל יש להעיר על זה מדברי הראב"ד בש"ס ל"ד אשר הקשה כי גם בגונב מבית שומר לא יתחייב בכפל וניחא ליה כי פקדון כל היבא דאתיה ברשות בעלים קרינן ביה וזה ודאי לא שייך אצל גנב גם במקום שאינו מתחייב בחיובי ננכה אבמ"ל אבל לעניננו אין לפטר את השליח העושה את מעשה הננכה במציאות ועיין בס' שמ"ח בקצה"ח כי דעתו כי גם בגונב ע"מ למיסק הוא חייב בחיובי ננכה ואם כי הגאון הנתיבות אומר כן לענין שליחות יד כי אם המשלח חייב או השליח פטור ומביא ראיה מדיון מעילה אשר המשלח חייב והשליח פטור ונראה

דהחייב בא על ידי קנין ומהני הנכה לגבי משלח שיהא לו ריץ גנב שוב לא נשאר גבי שליח קנין ננכה ולא נתחייב רק מדין שומר ולא מדין גנב וזה קמ"ל מתניתין ראם נתנו לבע"ח או לשומר מתחייב השומר רק מדין שומר ושפיר מוכיח הש"ס מזה דין תקנו משיכה בשומרים וע"י מה שנתחייב בשמירה מהני קנין גם להגנב שיתחייב הוא מדין גנב ונראה לי דהשתא ראתינא להכי מיושב גם שיטת רש"י ז"ל שפירש רחובא ופטורה אננב קאי ולא קשה מה שהקשה עליו התוס' דהא קי"ל דאשכר"ע ולחלק בין שונג למזיד דאפילו במזיד מיירי ואפילו הכי לא אמרינן בזה אשכר"ע כיון דמהני הגבהתו לגבי נפשיה שרצה לקבל בחובו או בחיובו שמירה מהני נמי לגבי גנב כמו שותפים שגנבו וא"כ לפי מה שבארנו שיטת הרמב"ם ורש"י אין לנו מזה ראיה כי טעותו של השליח אינו מבטל השליחות כי הלא לא בשונג מיירי רק במזיד ואין כאן טעות של השליח עכ"ל הגאון עוניו"ט. אבל לענ"ד אחרי בקשת המחילה מהגאון עוניו"ט אין דבריו מספיקים כלל ליישב דעת רבינו הגדול הרמב"ם ועמו גם רש"י ז"ל כי כבר מבואר אצלי בזה לענין אחר כי אין לרמות כלל קניני ננכה וגזלה לקניני קנין אם כי לכאורה בהש"ס בחדא מחתא מחתינהו כי אצל ננכה וגזלה אין כאן באמת קנין מהבעלים כי הבעלים לא הקנו את החפץ להגנב והגנב לא קנה וגם לאחר הגנבה החפץ נשאר של הבעלים רק מעשה הננכה המציאותית פועלת ריץ כי נגרע בזה איזה חלק מזכות בעלות כמו שניהם ואינם יכולים להקדישו זה לפי שאינו ברשותו וגם קניני שינוי להגנב אבל זה פועל פעולת הננכה במציאות המוציאה את החפץ מרשות בעלים ומתי נקרא הוצאה מרשות בעלים על זה אנו אומרים כי מעשה הקנין אשר הוא אות על יציאה מרשות בעלים, בכ"מ הוא ג"כ אות על הוצאה מרשות בעלים אצל גנב וגזלן ורבינא סבר ככתובות ל"א ע"ב כי גם בהוצאה לר"ה אשר אינו מקום קנין גם כן חייב לענין ננכה והרמב"ם פסק כן בפ"ג מהל' גנ' הל' ג' א"כ לענ"ד אין כל מקום לאמר לענין קניני ננכה כי אם יש שליח לר"ע והקנין פעל בעד המשלח או אין

מדבריו, כי גם אצל גנבה אמרינן כן, במקום שיש שליח אז השליח פטור יען כי המשלח חייב.

אבל לענ"ד אחרי נשיקת עפרי זהב של הגאון הנתיבות זה אינו כי אצל שליחת יד זה אפשר לאמר כי שם חסר מציאות של מעשה הגנבה כי דין שליחות יד הוא דין מיוחד אצל שומרים ואין זה מעשה גנבה במציאות וממעילה אין כל ראייה כי הלא החפץ יוצא לחולין ואם הוא יוצא לחולין על ידי המשלח אז ממילא אין בעד מה לחייב את השליח אבל לא אצל גנבה אשר החפץ נשאר של הבעלים אי אפשר לפטר את השליח אם גם המשלח חייב כמו שבארנו וגם בכלל מה שהגאון עוניו"ט מרמה הנירון רין של משנתנו לרין שותפים שגנבו אינו דומה כלל לענ"ד כי שם הלא השותף עושה אותו מעשה עבירה שהוא עושה בעד המשלח הוא עושה גם כן בעד עצמו וא"כ אין לאמר בזה הכלל של אין שלר"ע ודברי הרב ודברי התלמיד מי שומעים כי הלא הוא עושה זאת בעד עצמו כי גם הוא נעשה גנב אבל בנידון דין אם נימא כי השליח אינו נעשה גנב א"כ אין הוא מעשה הגנבה בעד עצמו א"כ נשאר בכלל של דברי הרב ודברי התלמיד ואין כל מקום לדמות זה לדין של שותפין שגנבו. והנה ראיתי להגאון ר' איסר זלמן מעלצער שליט"א בספרו היקר אבן האזל אשר מתרץ דעת הרמב"ם בזה כי ראית הש"ס לא מהוציאה מרשות בעלים אשר זה הוא קנין משיכה ואם גם השומר לא נתכון לגנוב הוא חייב בתור גנב כי אין צריכין כונה להתחייב על גנבה אבל ראית הש"ס היא מהגבהה אשר אצל הגבהה זה כבר צריך הגבהה לשם קנין אבל לענ"ד כמו שבארתי זה אינו נכון כי אצל גנבה אין שייך כלל כונה לקנות גם אם הפעולה לא היתה ככונה לקנות רק היה עליה דין קנין אם הי' כונה, אז היה מחייבת וגוררת אתריה חיובי גנבה גם אם לא היתה כונה מהגנב לקנות לעצמו ואם כי החילוק הזה הוא נכון אצל קנינים כמו שנראה מתום"כ ב"ב נ"ד ע"א כי אצל רשות ויד אין צריך כונה לקנות אבל אצל קנינים של מעשה הקנין כמו חזקה צריך כונה לקנות אבל לא ניתן

להאמר זה אצל קניני גנבה וגזלה כמו שבארתי ולענ"ד נידון דין הוא עוד יותר עדיף מההיא דב"ק צ"ח בתום' שם אשר נוול ע"מ להזיק הוא נקרא גזלן כי בנידון זה הלא באמת סכנים לרשותו וגם משתמש בה כמו גבי שואל ומה שברעתו אח"כ לתמה לאחר וכי בשביל זה יוטל ממנו חיוב של מעשה הגנבה אשר הוא כבר נתחייב בה עכשיו לזאת לענ"ד אי אפשר כלל לישוב את דעת הרמב"ם ועמו גם דעת רש"י ז"ל כמו שמישב אותם הגאון עונג יו"ט.

(המשך יבוא.)

אשר ניסן הלוי לעייטאן, רב בכראנסק

סימן מ"ה

בדין ע"א נאמן באיסורין

(המשך משנה י' חוברת ו')

והנה כיו"ד סי' קכ"ו הובא מחלוקת הראשונים אם ע"א העיד והבעלים יתקו לרבדיו ואח"כ בא עד אחר והכחיש את הראשון, רהגתה מיימוני סובר דלא מהני הכחשת השני, ויש מי שסובר שם, דע"א בהכחשה לאו כלום הוא, ודעת הג"מ לכאורה צריך ביאור, דבשלמא אי הוה ס"ל כדעת התוס' דשותק מהני רק במקום שהבעלים יודעים והוא גרר הוראה, או גרר רגלים לדבר חזק, שפיר מובן למה לא מהני הכחשת השני, אבל הנהגת מיימוני ג"כ סובר שם דשותק מהני אפילו באופן דאין הבעלים יודעים וא"כ ליכא הסברא של רגלים לדבר ופשיטא דל"ל ענין שתיקה כהוראה, כיון שמיידי גם באופן שאין הבעלים יכולין לדעת כלל וא"כ למה באמת יש קיום להגדרת עד הראשון אם הוא ע"א בהכחשה.

זולת זה, בש"ך שם הובא ראם עד השני מכחישו לאח"כ, לאחד שנתקבל כבר עדותו של הראשון, בזה לכונ"ע בסל"ו דברי השני, משום דכ"ס שהאמינה תורה וכו', ורק מכיא דעת הנמו"י שאינו כן, וז"ל אלא דהנ"י ר"פ האשה רבה כתב בשם רבו הריטב"א שכתב בשם רבו ז"ל דוקא בעדות דשב"ע דבעינן ב' והאמינו

באופן ראין יכולין לרעת, דפליגי בעיקר הדבר, מטום איזה גדר ע"א נאמן אם הכעלים שותק, והיינו דלהתום' והרא"ש ועוד דס"ל דשותק מהני רק אם הכעלים יודעים, א"כ אין זה גדר ערות, אלא רק או שתיקה כהוראה או רגלים לרבר, אבל לאידך שיטות, דשותק מהני גם דאין הכעלים יודעים, א"כ זהו גדר ערות נמור, וכע"ה מצאתי רהנ"י ריש הא"ר מכאר נ"כ כך הענין, והיינו דהנמו"י מכיא שם הך שיטת הר"י בהוס קרושין דשותק מהני רק במקום שהכעלים יודעים אבל כל"ה לא מהני שותק, אבל הנמו"י בעצמו דוחה א"ז ומסיק בראיות הרכה דוראי שותק מהני גם במקום דאין הכעלים יודעים, ואח"כ מכאר דלהך שיטות דשותק מהני רק במקום שהכעלים יודעים, א"כ אין זה גדר ערות אלא רק גדר רגלים לרבר וכמו שהתום' עצמו מכאר רבריו בקרושין וכיבמות, וא"כ הוה זה רק גדר הוכחה ולא דין ערות, אבל להך שיטות דנאמן ע"א בשותק גם במקום שהכעלים אינם יודעים, א"כ ע"כ זהו דין ערות, דהלוא רגלים לרבר ל"ל.

א"כ לפ"ז שפיר יבואר לע"ד הך דהובא לעיל דברי הנמו"י בשם רבו הריטב"א דבע"א כאיסורים לא אמרינן כ"מ שהאמינה תורה וכו' דהתם הריטב"א לאו משמי' רנפשי' קאמר הכי, אלא רמביא זה בשם רבו הר"י, והיינו דזהו הר"י שכתום' הנ"ל דס"ל דשותק מהני רק במקום דהכעלים יודעים, וא"כ זהו רק גדר רגלים לרבר ולא גדר ערות א"כ מסכים זה ודאי עם דעת רבו של הריטב"א הר"י, רככה"ג לא שייך לומר כ"מ שהאמינה תורה ע"א ה"ה כשנים, כיון שאין ככאן גדר ערות אלא רק גדר הוכחה של רגלים לרבר, ומאחר שעד השני מכחיש נקלש ההוכחה. אבל להך שיטות דע"א נאמן אפילו כאין הכעלים יודעים, וא"כ זהו גדר ערות, א"כ ודאי שייך שפיר לומר כ"מ שהאמינה תורה ע"א ה"ה כשנים, ולא מהני מה שהוכחש ע"י עד אחר שכא לאח"כ.

ועכשיו יבואר טעמא גם מה דשותק מהני להך שיטות אפילו כאין הכעלים יודעים, והיינו דע"כ כנ"ל דזהו נזה"כ דליפנין מן או הודע אליו חטאתו דהקרא אתא להיכא דהעיד חד

לזה שאומר מת כשנים, אבל באיסור דעלמא דסני בחד כיון שלא האמינהו אלא כחד, כי אתא אחרינא ומכחשי' הוה הכחשה כחד לגבי חד, ע"כ, ולכסוף הש"ך מכאר וז"ל: ואפשר לומר כדעת הריטב"א וסויעתו דוראי היכא רגלי לן קרא דע"א נאמן ה"ל כשנים, אבל היכא רלא גלי לן קרא אלא דמסתברא או מתקנת חכמים הוא נאמן כגון חתיכה ספק שומן ספק חלב ואתא ע"א ואמר שומן או היכא דא"ל ע"א נתנסך יינך והוא שותק וכו' כיון דלא גלי לן קרא אינו חשוב כב' עכ"ל.

וזהו תמוה מאד, דע"א נאמן באיסורים גלי לן קרא שפיר מהא דנרה וכמכואר בכתובות ע"ב, ולא רק מסברא ידעינן הא מילתא, וכמו כן היכא דהכעלים שותק ילפינן גם כן מקרא, מאו הודע אליו חטאתו וכדאיתא בסוגי' דיבמות פ"ז.

כן מה שכתב הנ"י ז"ל בשם רבו ג"כ לכאורה קשה, רבאמת אף כעדות אשה דאמרינן כ"מ שהאמינה תורה ה"ה כשנים, גם שם אין הוא כשנים ממש לגבי עצם ערותו, דהלוא כי אתו אח"כ שנים ערים ומכחישים אותו, הלוא מתבטלים דבריו לגמרי, והיא א"א גמורה, וא"כ מה כל הענין שאומרים ה"ה כשנים, הלוא אין זה רק לגבי אם יבוא אח"כ עד אחר להכחישו רלא מהני ההכחשה, משום דכבר הוחזק רכרי הראשון, כיון שכבר הוקבע הדין על פיו, אבל לגבי עצם ערותו אין הוא כשנים כלל, וכנ"ל, וא"כ גם באיסורים ניטא כך, כיון שכבר קבלו ערותו וסיימו הדין על פיו והדבר הוחזק כך גם לענין סרבן ומלקות כדפסק הרמב"ם דאיסור עצמו בע"א אחזק, א"כ תו לא אלים כח הנדת עד אחר שבא לאחר זמן ומכחישו שיבטל כח ערותו של הראשון, כי צ"ל ג"כ ככאן דה"ה כשנים לענין אותו העד השני שיבוא לאח"כ להכחישו, מאחר שהוקבע הדבר כבר על פיו, דהרי בכל מקום הענין של ה"ה כשנים הוא כזה המובן וכנ"ל.

וע"כ נלע"ד לומר דהך פלוגתא דרבנותא, אי שותק מהני רק אם הכעלים יודעים, או דמהני גם כגוונא דאין הכעלים יודעים, וגם

ואב"א ואיכא בין הני תרי לשני דלהאי לישנא דאין לו תובעין נהי ראין יכול לתובעו בדיינים אבל בדיני שמים מיהא מחייב ולישנא קמא דדריש ליה מזה אפילו בדיני שמים נמי לא מחייב. אבל הר"ן פליג על דברי התוס' וז"ל ואב"א משום דהוה ליה ממון שאין לו תובעין ותמהני א"כ מאי איריא מוסי, אפילו אי איתנהו בעינייהו נמי אין להם תובעין, ומשמע לי דה"ק כיון רמתנות כהונה ממון שאין לו תובעים הוא, נהי דכי איתנהו בעינייהו מחייב משום מצוה, כי לתנהו בעינייהו אין כאן מצוה ולא דין ממון הילכך פטור לגמרי, ולפיכך נראה לי דאפילו בבא לצאת ידי שמים פטור ולא נתחזור לי מה שכתבו בתוס' ללישנא בתרא דחייב לצאת ידי שמים עכ"ל הר"ן. וקשה מאד להבין דברי הר"ן כי ליתנהו בעינייהו אין כאן מצוה ולא רין ממון מאי שייך דין ממון להמצוה הגם מצות נתינה אין כאן כיון דליתנהו בעינייהו ואי אפשר לו לקיים המצוה, אבל הוא מחויב מטעם ממון כמו בכל מוסי דעלמא כיון שהוא ממון כהן בחזקת אותו השבט ואמאי לא מחויב לצאת ידי שמים.

לכן נראה לענ"ד לומר בזה, דכבר נמצא באיזה אחרונים חקירה זו אם מתנות כהונה קודם נתינה לכהן אם נקרא זה ממון כהן כיון דהתורה זכתה לכהנים שייך זה לכל הכהנים בחזקת אותו שבט והוי בהם מין שותפות באופן שאם בא ליר אחד יהיה הכל שלו לגמרי אי לא אמרינן הכי דקודם נתינה לכהן לא מקרי ממון כהן כלל וכל זמן שלא בא ליר כהן לא מקרי שלהם כלל רק מצוה על הבעלים לתת לכהן ולא יותר. עיין בקצות החשן סימן רמ"ג שחידש דהא דאמרינן בגמרא יבמות דף צ"ט עשרה אין חולקין להם תרומה בבית הגרנות ואלו הן חרש שוטה וקטן וכו' וכלם משגרים להם לבתייהם ומשמע מזה דכהן קטן זוכה במתנת כהונה הגם דקטן אין לו קנין, ואי אפשר לומר משום דעת אחרת מקנה, כיון דקמ"ל טובת הנאה אינו ממון א"כ אין לבעלים במתנות כלום ואפילו אי אמרינן ששייך לומר על זה דעת אחרת מקנה כפי שכתב פר"ח אם כן הא תינה קטן וחרש אבל שוטה אפילו ע"י

ואין הבעלים מכחישין, כראיתא ביבמות בדיש האשה דבה שם, והלכך הוה זה גדר עדות גמורה, דהרי התם בקרבן קמשתעי, ולחייוב בקרבן נאמר לא יקום ע"א לכל חטאת, וכיון של"ל דמשום גדר שתיקה כהוראה מחייבו הכתוב, כיון שגם באין הבעלים יודעים ג"כ מהימן הע"א, א"כ ע"כ שבמקום שהבעלים אינם מכחישים אותו, או גם אין הבעלים בפנינו כדנאמר להלן הטעם, ובאמת לכאורה מסתבר הוא כהך שיטה, דאם כהתוס' והרא"ש דמהני דק דהבעלים יודעים ומטעם שתיקה כהוראה לאבוי א"כ למה צריך קרא ע"י דודאי אם הוא גדר הוראה מהני לגבי קרבן, ודל מהכא כח הע"א, ההוראה לחוד סגי, ואם הוא גדר הוכחה ררגלים לדבר כמו לרבא, מ"מ על הוכחה מציאותית לא שייך ילפותא דזהו מילתא דסברא אם נתברר למדי אם לא וע"כ דהגזה"כ מלמדנו דהע"א נאמן בכה"ג מתורת עדות אם הבעלים שותקים, ואפי' במקום שאין הבעלים יודעים, כי גדר דהך מילתא היא, דהא דקאמר רחמנא לא יקום ע"א לכל חטאת, זהו ראין כח לבי"ד לקבלו בתורת עדות לחייב קרבן. אבל אם הבעלים בכאן ומקבלים דבריו שפיר הוה עדות לחייבם בהקרבן, וכיון שהבעלים בכאן ושותקים לרביו ואינם מכחישים אותם הרי זה כמו שהבעלים בעצמם מקבלים דבריו ועדותו, וא"כ בכה"ג הוה הגזה"כ דגם ע"א הוה עדות גמור לחייבו קרבן והוה עדות ממש, וכן ילפינן מזה לע"א באיסורים אם הבעלים שותק, דנאמן אף באתחזק התיירא ואף אם אינם בידו.

(המשך יבוא)

שמואל בהנאון מהורצ"י וצ"ל קושעלעוויץ
חופ"ק בראנקס

סימן מ"ו

בענין מוסי מתנות כהונה

חולין דף ק"ל ע"ב אמר רב חסדא המוסי מתנות כהונה או שאכלן פטור מלשלם, מאי טעמא איבעית אימא דכתיב זה ואב"א משום דהו"ל ממון שאין לו תובעים, בתוס' בד"ה

טבלים מנין שפטור וכו' אלמא דגם בתרומה ס"ל לר"ח דאם אכלן פטור משלם. אבל קשה לי על זה מתרומות פ"ז האוכל תרומה במזיד משלם את הקרן ואינו משלם את החומש אמאי משלם דהא מוסיף מתנות כהונה פטור, מהא דהאוכל תרומה בשוגג דמשלם קרן וחומש לא אפשר להקשות משום דשוגג בתרומה שאני, דתשלומי דידי' כפרה ולא ממונא דאם רצה הכהן למחול אינו יכול משום דלא הוי ממון אלא כפרה ואפילו אם אכל תרומת עצמו בשוגג משלם משום כפרה הקרן לעצמו וחומש לכהן עיין בתום' פסחים כ"ט ר"ה מאן, כתובות ל' ע"ב ר"ה זר יבמות צ' ע"א ר"ה אכל דתשלומי תרומה בשוגג מחמת כפרה וביון דכפרה היא אין כרת פטור משום קם ליה בדרבה מיניה, לכן לא שייך לפטור משום מוסיף מתנות כהונה בין דאין כאן לתא דממונא רק משום כפרה, אבל במזיד דתשלומין דידיה משום ממון הוא דגול כהונה אמאי לא יפטור משום מוסיף מתנות כהונה.

ואי אפשר לומר דמתניתין דמסכת תרומות איירי שאכל תרומה דשכבר היה ביד כהן דאז אי אפשר לפטור משום מוסיף מתנות כהונה, משום דסתמא קתני דמשמע דמיירי בכל גווני אפילו כשעוד לא בא ליד הכהן, ועוד דמוכרחים ליומר דמיירי קודם שבא ליד כהן. דמפרישי המיטנה פרישו דהאוכל תרומה במזיד דמשלם הקרן מיירי דוקא בלא התראה דאלו אתרו ביה לוקה ואינו משלם. ובאמת דין זה נמצא בירושלמי תרומות פ"ז דפריך הא דמני במתניתין האוכל תרומה מויד משלם את הקרן ואינו משלם את החומש הא אינו לוקה ומשלם ופטר לה ר' יוחנן במזיד בלא התראה דר"י השיטתו בכתובות ל"ד דס"ל חייבי מלקות שוגגין וד"א חייב לשלם ור"ל דס"ל חייבי מלקות שוגגין פטורין כמו חייבי מיתות ב"ד מוקי לה כר"מ דס"ל לוקה ומשלם עכ"ל הירושלמי אבל קשה לי על זה אם התרו ביה לוקה ואינו משלם דזה הדין שייך רק אם המלקות והתשלומין באין כאחד כמו בקלב"מ במיתה דהא בזה שוה מלקות למיתה, ואם החיוב ממון בא קודם לחיוב מלקות הרי זה

דעת אחרת מקנה אינו זוכה לעצמו מהתורה, ורוצה הקצה"ח לומר דהטעם משום דמתנת כהונה יש להם זכי' משום דהוי ממון כהנים וכבר זכתה בהם התורה לכהנים א"כ אפילו כהן קטן נמי כמו בירושל דאית להו וכי קא זכי מדידהו קא זכי. וכן משמע מפרש"י בגמרא ניטין ד"ל ואע"ג דלא אתי לידו אמר רב במכירי כהונה פרש"י ראינו רניל לתת תרומות ומעשרות אלא לכהן זה הלכך כיון דמילתא דפשיטא היא דלדידהו יהיה להו אסחי להו שאר כהני דעתייהו והוה כמאן דמטי לדידיהו דהני, ונראה מזה דזכות הכהנים במתנות כהונה הא מעין נדר שותפים דלכל כהן יש זכות בכל המתנות כהונה שבעולם והחסרון רק מה שגם לשאר הכהנים יש אותו הזכות וא"כ די בזה כשכל הכהנים יתיאשו וישאר אחד יוצא מהכלל דנעשו ממלא של אותו הכהן בלי שום מעשה קנין מצידו דלא צריך שום קנין, ויותר משמע מדברי תוס' סוכה דף ל"ה ופסחים ל"ה ד"ה אתיא לחם לחם רלא רק קודם הנתינה יש להם חלק אף קודם הפרשה יש להם חלק דבכל טבל יש לכל הכהנים חלק בו וכל הכהנים שותפים בו.

ונראה לי לומר בזה דהתוספות והר"ן פליגי בהחקירה זו דהתוספות סברי דממון כהנים המה אף קודם שבא לידם לכן סברי שפיר דממון שאין להם תובעים נהי אם הרבר אינו קיימת אין בזה מצות הנתינה אבל החיוב ממון של הכהנים נשאר כמו כל חיוב ממון דעלמא נהי שלא יכול לתבוע בדיונים אבל מחויב לצאת ידי שמים, אבל הר"ן סבר דקודם שבא לידם לא נקרא ממון כלל רק מצות נתינה בעלמא לכן שפיר אמר כיון דליתנייהו בעינייהו אין כאן מצוה ולא דין ממון ופטור לגמרי כיון שהויק דבר שאין לו עוד בעל מיוחד ולא שייך לומר על זה דין מוסיף שקודם שבא לידם אין להם כלום.

ומסוגיית הגמ' משמע הא דאמר רב חסדא המוסיף מתנות כהונה פטר דרין זה שייך גם בתרומה ואין חילוק משאר מתנות כהונה דפרכינן שם לר"ח מברייתא דמניין לבע"ה שאוכל פירותיו טבלין וכן לוי שאכל מעשרותיו

לוקה ומשלם כמו דאמרינן בגמרא ב"מ דף צ"א לענין חוסס פרה ודש בה ללוקה ומשלם דמוקי שם רב פפא משום משעת משיכה איחייב לה במוזנותיה ומילקא לא לקי עד שעת חסימה, וכן פסק הרמב"ם פ"ג ה' גניבה ה"א שכתב לוקה ואינו משלם במה דברים אמורים שנתחייב מלקות ותשלומין בבת אחת אבל אם נתחייב בתשלומין ואח"כ נתחייב מיתת ב"ד או מלקות הרי זה לוקה ומשלם עכ"ל. א"ב לפי זה אפילו התרו ביה נמי מחייב לשלם דהכא בא החיוב ממון קודם החיוב מלקות מדאנביהו' קנה ומתחייב בנפשו לא הוי עד דאבל כמו דפריך בגמרא בתובת דף ל' לאביו דפטיר זר שאכל תרומה הא מדאנביהו' קנה ומתחייב בנפשו לא הוה עד דאכל ומוקי שם בגמרא דמיירי בתחב לו חכירו בבית הכליעה ולא מצי לאהרורה אלא ע"י הרחק.

ומצאתי פירכה זו דמקשינן אצל המפרשי המשניות במל"מ בפ"ו מה' תרומות שתמה על הרמב"ם שפסק האוכל תרומה במזיד והתרו בה לוקה ואינו משלם, לא התרו בה אם היתה טהורה משלם הקדן ואינו משלם החומש, והקשה מגמ' בתובת רבעידנא דאנביהו' קנייה מיחייב בנפשו לא הוי עד דאבל ליה והניח בצ"ע. הנאון בעל מראה הפנים על הירושלמי תמה על המל"מ דכל השקלא וטריא קאי שם רק אליבא דרנבה"ס דס"ל ח"ב פטורין מתשלומין כמו מיתת ב"ד ואליביה קאמר אביו שם דמיתה ביר"ש פוטרת ומחמת הקושיא מדאנביהו' קנייה מוכרחת הנ' לתרץ דמיירי בתחב לו חכירו בבה"ב אבל לרבנן דפסקינן בותיהו דחייבי כריתות וחייבי מיתה ביר"ש אין פטורין לא שייבת כלל האוקימתא דגמרא שם וממילא לא שייך להקשות להרמב"ם הא הוא פסק ברבנן.

אבל פליאה גדולה על מדה"פ הלא המ"ל צדק מאד בתמיהתו על הרמב"ם דבאמת לפי פסק הרמב"ם דפסק כרבנן אין צריבין לתרץ שם ברחוק דמיירי בתחב לו חכירו בבה"ב. אבל ממילא מוכח כסוגיא זו דכאופן שפטורין מתשלומין צריך להיות באין באחר וביון דהרמב"ם פסק בר' יוחנן באוכל תרומה במזיד בהתראה ללוקה ואינו משלם דהמלקות פוטר

(המשך יבוא)

שרגא ליב בריל,

רב בויליאמסבורג ברוקלין, נ. י.

סימן מ"ז

המחלוקת בין הצדוקים והפרושים בהלכות עבדות

הנה המשנה בידים ד"ז נמצא מחלוקת בין הצדוקים ובין הפרושים אם האדון חייב בנוסי עבדו. וזה לשון המשנה: "קובלין אנו עליכם פרושים שאתם אומרים שורו וחמורו שהזיקו חייבין ועבדו ואמתו שהזיקו פטורין, מה אם שורי וחמורי שאיני חייב בהם מצות הרני אני חייב בנזקן עבדו ואמתי שאני חייב במצות אינו דין שתהא חייב בנזקן. אמרו להם לא אם אמרתם בשורי וחמורי שאין בהם דעת תאמר בעבדו ובאמתי שיש בהם דעת שאם אקניטם, ילך וידליק גדישו של אחר ואהא חייב לשלם". וכבר עמרו האחרונים וגם חוקרי לשון המשנה למה נצרכו הפרושים ליתן הטעם שלא ילך וידליק גדישו של חכירו בין שכבר חילקו בין חיובי שור ועבד וקל וחומר של הצדוקים נפרכה. וגם הגמרא בבא קמא ד' קשה להבין דהגמרא דצה להביא ראיה שכונתו להזיק אינו מועיל בנוסין "מידו דהוה אעבר ואמה לאו אע"ג דכוונתן להזיק אפ"ה פטורין אמר רב אשי אטו עבד ואמה לאו טעמא רבה אית בהו שמא יקנטנו רבו וידליק גדישו של חכירו וכו' והקשו התוספות אם הגמרא ידע המשנה דירים אם כן גם כן ידע הסיפא, וגם קשה מדוע השמים הגמרא הטעם שיש בו דעת שנמצא במשנה, אבל רש"י רצה לתרץ שהמקשן ידע רק את המשנה בבא קמא פ"ו שעבר ואמה שחבלו באחרין פטורין. והאחרונים פלפלו הרבה בזה. ומדבריו הרמב"ם נראה דעיקר המחלוקת בין הצדוקים והפרושים היתה בנבנה. וזה לשון הרמב"ם בפרק א' מהלכות גניבה הלכה ט':

על העבר מפני שהוא בר דעת מדוע לא יתחייב הארון לשלם חיובי העבר כיון שהעבר ממון של בעלים והארון זוכה בכל דבר שיש לעבד וגם יתחייב על נזיקין. ועכשיו נסביר שיטת הגמרא בעניני עבדות.

בכמה מקומות נמצא לשון הגמרא יד עבד כיר רבו וגם מה שקנה עבד קנה רבו ובמה ראשונים כתבו שלשון הגמרא יד עבד כיר רבו אין זה שהעבר אינו זוכה כלל בדברים שנתנו לו רק שכל דבר שזכה העבר הארון קונה מן העבר מפני שהעבר ממון של בעלים. ויש להקשות מדוע צריכה הגמרא למעם ניטו וידו כאין כאחת כיון שיש קנין לעבד רק שארון זוכה אחר כך מן העבר ומיד שקבל העבר את השטר שיחרור כבר נשתחרר ואין הארון יכול לקנות ממנו ולא שייך הדין מה שקנה עבד קנה רבו וגם יד עבד כיר רבו אבל באמת הרבר פשוט אפילו לשיטת הרשב"א שיש קנין לעבד רק הארון זוכה אחר כך זה רק אם רבד נתנה לעבד מאיש אחר אבל אם הארון יתן רבד לעבד אז לא קנה העבר כלל כלשון התוספתא "כמוכה מימינו לשמאלו" ואין לעבד שום יד כלל לפיכך אנו צריכים לסכרא ניטו וידו באין כאחת וזה גם כן סברת של המשנה בהחובל פ"ז שהחובל בעבד של אחרים חייב בכולן אבל החובל בעבדו פטור מכולן מפני שלגבי אחר הרי הוא בר מצות ויש חיוב חבלה אבל אם הארון בעצמו חבל בעבד אז פטור מכולן מפני שגבי ארון הרי הוא כשור וחמור ואין שום חיובים כמו שכתבו בעלי התוספות "שיש לחלק בין אחרין חובלין בו בין הרב חבל בו שכבר זכה בכל" ולפי זה אם העבד יזיק ממונו של אחר אז יתחייב העבר לשלם מפני שגבי אחר בר חיוב הוא רק שאין לו ממון עכשו אבל אם נשתחרר העבד חייב לשלם. לפי זה נוכל להבין תשובת הפרושים. הצדוקים אמרו שאין לעבד חיוב כלל מפני שהוא כשור וחמור של הארון ועל זה השיבו הפרושים שעבד בר דעת הוא וגם בר חיוב ואם יזיק רבד משל אחרים יש חיוב על העבד אבל עדיין קשה אפילו אם העבד בר חיוב הוא מדוע לא יתחייב הארון לשלם חיובי העבר מפני שזכה ממון של עבד ולגבי

"העבד שננב פטור מן הכפל ובעליו פטורין שאין אדם חייב על נזקי עבדיו אעפ"י שהן ממונו מפני שיש בהן דעת ואינו יכול לשמרן שאם יכעיסנו רבו ילך וידלוק גדיש באלף זוז". ויש להבין מדוע שונה הרמב"ם לשון המשנה ובכלל דברי הרמב"ם אינם מובנים שאפילו אם היה הארון חייב על נזקי עבדו שאם לא היה החשש שילך וידלוק גדישו של חבירו זה רק אם העבד הזיק ממון של אדם אחר אז הארון יתחייב מטעם ממונו המזיק אבל בודאי אין אנו יכולים לחייב את הארון לשלם כפל וקרן אם ממונו יננב יהיה נניבה צריכה מעשה הקנין ואיך יכול הארון להתחייב בגנבת העבד מטעם שורו וחמורו?

ובאמת יש לחקור על מה שחיבתה התורה על ממונו המזיק זה רק אם ממונו הזיק ממון של חבירו או גם כן אם ממונו עשה מזיק שגרם ההיזק וזה נמרא מפורשת (כבא קמא מ"ח) "כי יכרה איש בור ולא שור בור" ואם שורו עשה בור אין בעל הממון חייב וגם כתבו בעלי התוספת בכבא קמא כ"ב. שכלל זה גם כן באש "ועל אש של כלבו לא חייבתו תורה" ואם כן אם ממונו יעשה אש אין בעל הממון חייב לשלם בעד הנזקין מפני שממונו רק עשה מזיק ולא הזיק בידים אם כן גם המשנה קשה להבין איך אנו יכולים לחייב את הארון מטעם ממונו שאם העבד ידלוק גדישו של חבירו כיון שאין חיוב כלל על בעל הממון אם ממונו עשה מזיק.

לפיכך נראה לי לפרש את המשנה בדרך אחר. הצדוקים שאמרו שהארון חייב בנזקי עבדו כמו שורו וחמורו לא היה בידם קבלה ישראליית כלל. ודעת הצדוקים לפי משפט הרומי ישפטרו את העבד מכל התחובות ולא ירעו שום חילוק בין שור ועבד וגם יש להסתפק שאם הצדוקים האמינו שעבד חייב במצות כיון שעיקר חיוב המצות של עבד מטעם לה לה מאשה והצדוקים לא האמינו בתורה שבעל פה ואפשר חשבו רק עבור שביתת שבת ומילה שמפורש בתורה אבל הפרושים נתנו שתי תשובות (א) מדוע יש חיוב על העבד כיון שהוא בשורו וחמורו (ב) ואפילו אם נאמר שיש חיוב

מחלוקת ר"מ וחכמים באומר הא לך כסף זה שלא יהא לרבך רשות בו זכה העבד וזה רבו ר"מ וחכ"א זכה העבד לא זכה רבו ע"כ. ומוכן דהא ראמר מרבו לעצמו לא, הוא כהאופן שאומר מאחר לעצמו, דהיינו באומר ע"מ שלא יהא לרבך רשות בו, דאם בלא תנאי אין חילוק בין מרבו לעצמו ובין מאחר לעצמו. הרי מפורש דמרבו לעצמו אינו מועיל תנאי, והיינו משום דכל הטעם דמהני תנאי משום דהעבד זוכה תחלה רגע אחת. וכד' הראב"ד הנ"ל, ומרבו לעצמו איננו זוכה כלל, כיון דאינו יוצא מרשות רבו כלל וכנ"ל, ופלפלתי בזה, בדברי הב"י חו"מ תב"ד ס"ג דהחובל בעבדו פטור אפילו ממלקות, ואע"ג דליבא תשלומין, כיון דפטורא רבו אינו אלא משום מה שקנה עבד קנה רבו והו"ל בר תשלומין, אלא שרבו זוכה ממנו אח"כ, ובקצה"ח שם הקשה ממפותה דמתלה ומ"מ מחויב מלקות. ורציתי לומר דבמפותה מתלה מיד ואינו חל מתחלה החיוב ממון לכן חייב מלקות. משא"כ כאן דבתחלה העבד זוכה רגע אחת ומיקרי הרב בר חיוב ממון לעבד ופטור או ממלקות ולהכי אף שזוכה הרב ממנו אח"כ לא יחול החיוב מלקות, יועיל בירושלמי ב"ק פ"ג הל"ד ובמראה"פ י"ט. והארכתי הרבה בזה. ולפי הנ"ל נדחה הדברים דמרבו לעבדו לא זכה העבד אף רגע אחת ראינו יוצא מרשותו כלל, וגם ראי' הנ"ל מגיטו וידו באין כאחת מבואר בחידושי שם. ועי' בתוי"ט עירובין פ"ח מ"ט, ועי' בטו"ז או"ח תמ"ח סק"ד ובחס יעקב י"ט. ואכמ"ל.

שמואל אהרן הלוי פרדס,

העורך ומו"ל "הפרדס"

אדון יש חיוב לשלם נוקי העבד מטעם שורו וחמורו ועל זה אמרו הפרושים שאין לחייב את האדון לשלם חיובי העבד מטעם ממונו מפני שאם יקניטנו רבו ילך וירליק גדישו של אחר ומוזה יצא ההלכה שאם נשתחרר העבד חייב לשלם. ולפי זה גם כן מובן הגמרא (בבא קמא ר"ד). בודאי ידעה הגמרא את המיטנה בידים אבל המקשן חשב שטענת הפרושים היה רק תשובה על שאלת הצדוקים מרוע לא יהיה נחשב העבד כשור וחמור שלא תהא על העבד חיוב כלל אבל הגמרא רצה להוכיח שהכונה להזיק אינה מחייב שאם לא כן יתחייב האדון לשלם חיובי העבד מפני שלגבי אדון עדיין ממונו הוא וכמו שזוהב בממון העבד יתחייב גם בן בנקויו ועל זה השיב רב אשי שמטעם שמא יקניטנו האדון פטור מנוקי העבד וזה גם כן בנות הרמב"ם שאם לא הטעם שמא יקניטנו אז האדון היה חייב בכפל ואין זה מטעם שממנו נגב רק מפני שיש לעבד חיובי גניבה מפני שבר דעת ובר חיוב לאיש אחר ואם לא מטעם שמא יקניטנו או היה חייב האדון לשלם חיובי העבד ואם יודה האדון על גניבת עבדו אין אנו יכולים לפטור אותו מטעם מודה בקנס מפני שעצם החיוב של כפל על העבד רק האדון חייב לשלם בעד עבדו מפני כמו שזוכה בכל זכותי העבד כך הוא מתחייב בכל חיובי העבד ובכונה שונה הרמב"ם לשון המשנה מפני שרצה להסביר שסברת שמא יקניטנו שנמצא במשנה זה הטעם מפני מה שהאדון אינו חייב לשלם בחיובים שהעבד בעצמו חייב.

הרב שמואל דר. בעלסקין

ניו יארק

סימן מ"ח

מצות עשה דבגדי בהונה

הרמב"ם בפ"י מכלאים הלכה ל"ב כתב דבגדי בהונה לא הותרה אלא בשעת עבודה מפני האבנט שהוא בלאים והוא מ"ע בביצית והראב"ד השיג שהרי אמרו בפרק בא לו ביומא רבמקדש מותר אפילו שלא בשעת עבודה ועיין

הסברא האמורה למעלה דאם הרב בעצמו נתן מתנה לעבדו אינו יוצא מרשות רבו כלל, ולפי"ז אף בנותן לו ע"מ שאין לרבו רשות בו, לא קנה העבד לפי טעם הראב"ד הנ"ל, כבר אמרתי בן בחידושי זה רבות בשנים. והבאתי ראי' מפורש מירושלמי קידושין פ"א ה"ג פשיטא שהעבד מקבל מתנה מאחר לאחר, מאחר לרבו, מרבו לעצמו לא, מאחר לעצמו

ונראה דשיטת הרמב"ם מוכרח מהירושלמי, רהנה בעבודה זרה ל"ד אמרינן במאי שימש משה כל שבעת ימי המלואים בחלוק לבן שאין בו אמרא יפירש רש"י רמשה לא נשתמש בבגדי כהונה דכתיב לאהרן אחיך והוא הנה זר אצלן, והתוס' הקשו עליו דהרי אמרינן בזבחים ק"א משה דבינו ע"ה כהן גדול היה ונשתמש בכהונה גדולה מ' שנה לא פריך במה שימש באותן מ' שנה ולא יוכל להשיב בחלוק לבן דלשון בכהונה גדולה משמע ח' בגדים ככהן גדול, וע"ש מה שרצו לחלק בין ד' ימי המלואים לאותן מ' שנה, אכן לרש"י לא יעלה תירוץ דהרי הוא אומר דמשה היה זר אצלן כתירוץ של התוספות (ואפשר דזה הוא כונת התוספות להקשות).

ונראה דשיטת רש"י הוא מהירושלמי פ"א דיומא הלכה א' דאיתא שם אמר ר' לעזר בי ר' יוסי פשוט הוא לן שבחלוק לבן שמש משה בכהונה גדולה א"ד בר יודן ותני לה כל שבעת ימי המלואים היה משה משמש בכהונה גדולה ולא שרתה שכינה על ידיו וכאן שלבש אהרן בגדי כהונה גדולה ושמש שרתה שכינה על ידיו, מה טעמא כי היום נראה ד' עליכם, ועיין בקרבן עדה שם מה דכתב פשוט לן הדבר ברור שלא שמש משה בשבעת ימי המלואים אלא בחלוק לבן ולא בבגדי כהונה, וכיון שלבש אהרן בגדי כהונה וכו' משמע דמשה לא היה לבוש בבגדי כהונה גדולה דא"כ הו"ל למתני וכיון ששמש אהרן בכהונה גדולה בבגדי למה לי אלא ללמדך על משה שלא שמש בבגדי כהונה גדולה, מאי טעמא כלומר מנ"ל כי היום נראה ד' עליכם ולא אמר סתם כי ד' נראה עליכם אלא מחמת עבודת אהרן ד' נראה ולא מחמת עבודתו, הרי מפורש דאף דאמר הירושלמי דמשה שמש בכהונה גדולה מ"מ היה בלא בגדים, וגם מאמר דר' לעזר משמע דכל העת ששמש בכהונה גדולה היה בלא בגדים, ואפילו לדעת ר' תנחום דבשבעת ימי המלואים שמש בחלוק לבן ואפילו הכי אמר להדיא כרש"י דאף אי אמרינן ששמש בכהונה גדולה מ"מ היה בלא בגדים ולא כהתוס' דאמרי דלשון בכהונה גדולה משמע בח' בגדים. וזה הירושלמי הוא

ככ"מ מה דכתב ובאחרונים מה דהרבו להקשות על הרמב"ם סכמה סוגיות ונראה לבאר דברי הרמב"ם בדרך חדש דהנה הרמב"ם בפרק ו' הל"ד מכלי המקדש כתב מצות עשה לעשות בגדים אלו ולהיות הכהן עובד בהן שנאמר ועשית בגדי קודש לאהרן ואת בניו תקריב והלבשתם כתנות וכן כתב בספר המצות ע"ש באדיבות והרמב"ן השיג עליו ואמר שאין זה מצות עשה אלא הכשר עבודה והוא חלק מחלקי עבודה ע"ש.

וביאר שיטת הרמב"ם הוא שהוא סובר דחייב בגדי כהונה הוא חיוב על הכהנים מצד מצות עשה דועשית בגדי קודש לאהרן ואת בניו תקריב והלבשתם כתנות שחיוב על הכהנים ללבוש בגדים ולא מצד הכשר עבודה ורק תנאי הלבשה לו בשעת עבודה, וכמו שהובא בלשון הספרי מניין שאינו לובש לגדולתו אלא כמו מקיים נזירת מלך וכו'. ומשמע נ"כ שעיקר הוא מצד חיוב לבישה על האדם ולא מצד הכשר עבודה, ולכן מצריך הספרי ללמד שצריך לקיים מצד נזירת מלך שהתורה ציוה לו ללבוש. והרי זהו שהביא הרמב"ם דאיה לרבירו, אבל לא שהבגדים הם חלק מהכשר העבודה ופועלים בעבודה, ומה דאמרינן דמחוסר בגדים חייב מיתה ומחלל עבודה חזינן דהם הכשר עבודה באמת הרי לא נכלל במצות עשה זו דועשית בגדי קודש וכו' אלא ילפינן מוחגרת אותם אבנט והיתה להם כהונת עולם בומן שבגדיהם עליהם כמו דאמרינן בפ"ב דזבחים.

והרי התוספות בקדושין ל"ו סברי בחד תירוץא דמי שאינו מצווה על בגדי כהונה אינו מחלל עבודה בלא הבגדים, חזינן דעצם מעשה העבודה יכולה להעשות אף בלא בגדי כהונה, ורק על הכהנים שמצווים בעשה דלבישת בגדים ילפינן עוד דין אחר שגם בלא בגדים העבודה מהוללת ופסולה אבל לעולם העשה הוא חיוב על הכהנים שילבשו בגדי כהונה דלשם ולתפארת, ורק תנאי הלבשה הוא בשעת העבודה ולא כהרמב"ן דסובר דהבגדים הם חלק עבודה מצד הכשר עבודה אבל ליכא מ"ע צדדי של לבישת בגדי כהונה על הנכרא.

לרחוק רשימת הרמב"ם היא כן ממה רכתב בכיהונם והיינו מהכהנים, אכן דבריו דחוקים דהרי להריא אומר מבני אהרן.

ואשר נראה רביסוד רין כהונה איכא שני דינים, רין קדושה, ויחוס משפחה של כהונה, ואם אין עליו רין קדושת משפחה ממילא אינו מיוחס לענין כהונה, וכמו שאומר הרמב"ם להריא בפ"ט מאיסורי ביאה ה' שחלל הרי הוא כור ונושא נדושה ומטמא למתים שנאמר אמר אל הכהנים בני אהרן שהם בני אהרן עד שיהיה בכיהונם, הרי לכלל הדינים הוא כור אם אין עליו קדושת משפחה, ומובן מה דהרמב"ם אומר דמותר לחלל למטא למתים דאינו מכני אהרן דכני אהרן דק בקדושת משפחה, וא"כ הדין של התורת כהנים דהכהנים בכיהונם והדין של בני אהרן הא כהא תליא. וברין קדושת כהן לעבודה אינו תלוי כלל ברין קדושת משפחה, דהרי הרמב"ם פוסק להלכה בפ"ו ה"י מאיסורי מונח דחלל שעבר לכתחילה עבודתו כשירה רפועל ידיו וכו' דאפילו חולין שבהן מצוה חזינן רדין כהונה לעבודה אף שאין עליו רין קדושת משפחה ויחוס דכהונה מ"מ אם הוא דק שייך למשפחת כהנים נתנה לו התורה רין קדושה לעבוד. ועוד יותר נראה דחפצא דקדושה לעבוד אינו תלוי כלל בחלות שם משפחה של כהונה, דהרי מצודם היתה העבודה בככורות ורק שהקדושה לעבודה נתנה למשפחת כהונה, אבל לא שעצם המשפחה דכהונה הוא חלות רין שבקדושה.

אבל שאר האיסורים דכהונה שתלו ברין קדושת משפחה נראה שעצם רין משפחה שלהן הוא מאחל עליהן חלות קדושה.

ונראין דברין קדושת כהן גדול אף רתלוי ברין מנוי מתחלק ג"כ לענין שני הדינים אלו דהרי אמרינן במכות לענין החזרת הרוצח דאם נמצא בן גרושה חד אמר מתה כהונה ומחזיר וחד אמר בטלה כהונה ואינו מחזיר וקאמר לימא בפלוגתא דרבי אליעזר ור"י וכו' עד כאן לא קאמר דבי יהושע התם אלא משום וברך ד' חילו ופועל ידיו תרצה אפילו חללין שבך מצוה, אבל הכא אפילו רבי יהושע מודה

(המשך המאמר בעמוד 22)

מקור לפירש"י דאף רמשה שמש בכהונה גדולה מ"מ היה בלא ח' בנדרים. והירושלמי יליף דלא שרתה שכונה על ידיו עד שלבש אהרן ושרתה שכונה על ידיו.

אלא רבאמת אם כי מצאנו דכירושלמי משמע דכרבי רש"י אבל קושית התוס' נכונה היא דכיון דרמש בכהונה גדולה א"כ היה כהן גדול ולמה באמת לא עבר כח' בנדרים.

והנה הגאון בעל שם משמואל הקשה על הראשונים (עיין תוס' חולין ד' רישאל קודם מתן תורה יש להם דין ישראל ניחא דהרי היה דאין אישות לבן נח וצפורה אשת משה היתה מפותתו ומשה שמש בכהונה גדולה כמה וכמה ימים כראיתא בזבחים קי"א ויתרו הא בא לחד מאן דאמר לאחר מתן תורה וא"כ היתה עור אשתו וקמ"ל דכהן גדול לא ישא מפותת עצמו וא"כ אם לקחה קודם מתן תורה היה לה דין מפותת עצמו ואיך היה רשאי להחזירה לאחר מתן תורה. ובשלמא אי נימא דקודם מתן תורה יש להם דין ישראל ניחא דהרי היה לו בה דין אישות והוי ככהן הריוט שנשא אלמנה ונתמנה דמותר לקימה, למ"ד דלא שלחה בנט, אבל להשיטות רין בני נח יש להם קודם מתן תורה קשה.

ועיין להראב"ד על תמיד לענין מה דילפינן דכהנים ולוים צריכים לשמור את המקדש טמשה ואהרן דכהנים ולוים הלא משה כהן גדול היה כדאמרינן פרק טבול יום בזבחים וי"ל אפילו למאן דאמר התם דכהן גדול היה מ"מ לענין מראות ננעים לא היה כהן וכו' על כן היקל הכתב בשמירת משה כיון לכל הפחות היה לוי לענין מראות ננעים עכ"ד, ולכאורה דבריו צריכין ביאור איך נוכל לענין קצת דברים שיהיה לוי ולענין קצת כהן ואיפה הוא השיעור דלוי וכאיזה מקום הוא דשיעור כהונה. ולכאור דבריו הראב"ד נראה דהרמב"ם בפ"ג מהלכות אבל הי"א כתב בנות אהרן לא הוזהרו על טומאת מת שנאמר בני אהרן ולא בנות אהרן וכן החללים מותרים למטא שנאמר בני אהרן עד שיהיה בכיהונם. ובכ"מ כתב שהוא מתורת כהנים. ובתלם משנה הקשה דבתורת כהנים מרבה מהכהנים ולא מכני אהרן, ורצה

ס׳ימל פ׳זב זמזל פ׳זב

די זעלעט מאכט אונז נאך

•••

כמעט אין יעדער שטאדט אין לאנד ווער עס
פרייט צו מאכען אידישע ווארשט, פרייען אי-
מיטדיען אונזער קאָליר, מיט פרינט פון אונזער
״שענ״, עס זאל זיין ענדליך צו אונזערע.

מיר האפען איבער געפרייעט צו מאכען
ס׳ימל׳ס, אז מען זאל וויסען ווער איז ווער.
אבער איצט פרעגט אונז איך צו וויסען לאזען
דאס מיר האפען יעצט דעם בעסטען סילגן דאס
אויף יעדער ווארשט איז געפריינטעט אויף ווי
דייער צייכונג און פוקטשור וואס איז גערדוקט
אין דייען ארוועקטיימענע. איר קענט מער
נישט גענארט ווערען בשום אופן.

דארום ניט אכטונג אויף דעם

סילגן טוב אז איר זעט דאס

בעז מ׳זל טוב.

שלאמה לעזער

פון

״ס׳ימל כשר״

און

״כשר ספאר״

מאפערוש פעסטריס

3351—3359 S. HALSTED ST

אין שיקאגו

•••

בגדי כהונה הוא דין מצוה על הנבדל דהכהן אלא שהתנאי הוא בשעת עבודה אבל אם נימא דהוא דין בהכשר עבודה אם כן הרי משה היה צריך ללבושם מפני הכשר עבודה ומוכת כמו שבארתי בשיטת הרמב"ם דהרין מחוסר בגדים הוא מסתעף מפאת המצות עשה רלבישת בגדי כהונה ושבלא בגדי כהונה הוא פסול אבל לא שהבגדי כהונה הם מכשירים בעבודה וכמו שהבאתי דברי התוספות דקרושין ונראה דנפקא מינה בין אם חיוב הבגדי כהונה הוא חיוב עצמי או רק מתורת הכשר עבודה לענין הרין כלאים שכהן שאם הוא חיוב עצמי ללבושם ורק התנאי הוא בשעת עבודה א"כ הוי מצותם בכך שבעצם החפצא דכלאים הוא מקיים המצוה שהמצוה ללבוש רק המציאות בנדר זה שיש בו כלאים אבל אם נימא שהוא דין בהכשר עבודה אם כן ליכא מצוה ללבושם אלא אם צריך לעבוד עבודה העבודה אינה מתכשרת בלא הבגדים א"כ מה שיש בהן כלאים נדחה וניתר כמו כל דיני דחיה והתיר של כל התורה ונראה דמה דאמרין הואיל ואיטתרי אשתרי או הואיל ונדרחה נדרחה הוא היכא שצריך לבוא מריני היתר או דחיה אבל היכא דאמרין מצותו בכך לא שייך כל הכלל הזה שהרי אינו צריך לרחות האיסור אלא אדרבא האיסור הוא המצוה כאן ורק היכא דצריך לרחות האיסור אמרינן דנדרחה אף במקום אחר אבל במצותו בכך אינו צריך לרחות האיסור אלא הוא עצמו מקיום המצוה ולעולם לא נדרחה ובמקום שאין המצוה אסור וכמו דאמרין בחולין לענין להקריב גירין למזבח דאסורין להריוט ממשקה ישראל מן המותר לישראל ורבי אמר דמותר מידי דהוי אחלב ורם ורבנן מצותו בכך שאני הרי דרבנן סברי דמה דאסור משום משקה ישראל אף דהותר גבי חלב רם לא הותר במקום אחר דכאן הוא מצותו בכך ולפי זה הרי לא יהיה מותר להכהנים ללבוש בגדי כהונה אלא בשעת עבודה לפי שיטת הרמב"ם דדין בגדי כהונה הוא מצוה על הנבדל והוי מצותו בכך דהרי פסק בפ"י ממעשה הקרבנות דרבנן דמצותו בכך הוא רק במקום המצוה ולא ילפינן למקום אחר אכן הסוגיא דיומא הרי אזלה

ופירש רש"י פועל ידיו תרצה דעבודותיו כשרות, אבל לענין שאר דברים אינו כהן, חזינן מזה אם הוא רק כשר לעבודה יש עליו דין כהן גדול לעבודה, דהרי משכחת שעבר בעבודה שאינה כשירה אלא בו, דאם לא כן הרי הוא חסר חסרון כהמנוי דכהונה גדולה ולא הוי כהן גדול כלל, אבל לענין שאר דברים באמת נפקע מכהונה גדולה, דבזה הרין קדושת כהונה גדולה נבנה על קדושת משפחה אבל לענין עבודה כיון דכשר יש עליו גם קדושת כהן גדול.

ולפי זה נראה מה דאמרין דמשה רבינו כהן גדול היה נראה דלא נתנה לו רק קדושה לעבודה שהיה על פי הריבוד אבל החפצא דקדושה שהיה אצל משפחת כהנים לא היה לו שזה הוא רק דין מסוים במשפחת כהנים שעצם דין משפחה שלהן הוא מאחל עליהם קדושה ומשה היה שייך למשפחת לויים וזה הוא דקאמר לענין ננעים אהרן ובניו כתיב דדין ננעים תלוי בקדושת משפחה כמו שפסק הרמב"ם בפ"ט מננעים דחלל פסול לראות את הננעים שנאמר אחר סבניו הכהנים בכיהונם ולפי זה מוכן דברי הראב"ד דאמר דמשה קצת לוי היה ולכן לענין שמירה היה ג"כ לוי והיינו שלענין שמירה תלוי ג"כ בדין יחום משפחה של כהונה כמו דכתיב משה ואהרן ובניו ועיין ברמב"ם פ"ג מכלי המקדש הלכה א' ומתורץ גם קושיות הגאון כעל שם שמואל שהבאתי.

ונראה דברין בגדי כהונה מה דנאמר בהם משה ואהרן ובניו אף שחלל שעבר צריך ג"כ ללבוש בגדי כהונה והרי בארנו דבלא קדושת משפחה אינו מתיחס נראה דזה רק היכא דבעינן קדושת משפחה הרין יחום שלו תלי ג"כ אם הוא רק שייך למשפחת כהונה ושפיר נאמר בהם ואת בניו וכו' ולפי זה יבואר דברי הירושלמי דאף דמשה רבינו שימש בכהונה גדולה אפילו הכי לא לבש בגדי כהונה משום דבגדי כהונה שייך רק למשפחת כהנים שהרי גם אצלן נזכר אהרן ובניו ואף דאינו תלוי בקדושת משפחה מכל מקום שייך רק למשפחת כהנים ומשה לכל הדינים של משפחה הוא שייך למשפחת לויים וכל זה אם נימא דדין

לחדש דבר מעתה הוא רוקא במקום שנביא מחדש דבר כהלכה בתורת נבואה, שד' צוה לו שהרין כך, אבל לא במקום שמעיד על איזה דין בתורת תלמיד ששמע מרבו ורבו מרבו. הגע בעצמך שמוכרחים אנו לאמר כן. הרי הנביאים היו בשלשלת המסורה שנמסרה איש מפי איש עד ה"ל"מ, וא"כ כלום אנו יכולים לאמר שנביאים היו במדרגה נמוכה משני הגרדיים שהעידו בשם רבותיהם (עדיות, א' ג'), שלהם האמינו ולנביאים לא נתנה זכות הזה. אלא ודאי בלי שום ספק כשנביא העיד על דבר הלכה בתורת תלמיד מה ששמע מרבו אזי נתקבלו דבריו.

והשתא מרוקדק לשון הנפרא, שג' נביאים עלו עמהן מן הגולה. אחר שהעיד להם וכו', העיד בתורת עדות, כעין ששנינו במס' עדיות, ולא בתורת נביא.

חיים דוב שעוועל,

דב דכהב"נ אנשי ספרד בלואיסוויל, קענט.

דברי אנדה

הדרן למסכת "בבא בתרא"

מאת הרב יהודא לייב צירלסאהן

אב"ד דק' קעשענוב ורב הגולל במדינת בסרביא

נקטינן בבוא המסכת: "...והלכתא ערב בשעת מתן מעות לא בעי קנין; אחר מתן מעות, בעי קנין. ערב דבית דין לא בעי קנין, דכההיא הנאה דמהימן ליה גמר ומשעבד ליה".

הדין מצד עצמו הוא ברור, אולם בגללו יפלא הא דנקטינן ב"סנהדרין" (כ"ז, ב.) ו"בשבועות (ל"ט ב.), ד"כל ישראל ערבים זה בזה", דהיינו שכל אחר מישראל הנהו ערב לנתן התורה, ית"ש, בעד כל העם, — התתכן כזאת? בשלמא הדרו, שהיה בשעת מתן תורה (מה שמתאים אל הדין ד"שעת מתן מעות"), שפיר נעשה כל אחד מכנו ערב בלא קנין; אבל כל הדרות שאחריו הרי הנם ערבים דלאחר מתן תורה

אליביה דרבי הסוכר ביומא י"ב דבגרי כהונה יש בהם בלאים דהרי רבנן פליגי שם עליו ורבי לשיטתו דלא סבר החילוק דמצותו בכך ושפיר הותר אף שלא בשעת עבודה אבל הרמב"ם הרי כהא פסק כרבי דבגרי כהונה איכא בהו בלאים והרין דמצותו בכך פסק ברבנן שפיר פסק דבגרי כהונה לא אשתרי אלא בשעת עבודה.

(המשך יבוא)

אהרן חיים הלוי צימערמאן

אחר מהרמ"ם בבית מדרש לתורה בשיקאנא

סימן מ"ט

אין נביא רשאי לחדש

גרסינן בזבחים, ס"ב, ע"א, במתניתא תנא ד"א בן יעקב אומר ג' נביאים עלו עמהן מן הגולה. אחר שהעיד להם על המזבח (שיש לו מקום להוסיף עד ששים אמה. רש"י) ועל מקום המזבח. ואחר שהעיד להם שמקריבין אף על פי שאין בית, ואחר שהעיד להם על תורה שתכתב אשורית.

והקשה בעל מצפה איתן דהא קיי"ל אין נביא רשאי לחדש דבר מעתה, ולהוסיף על מדת המזבח הוי הלכה. ותירץ עפ"מ"ש תוס' רא"צ לעדותן דק לפרש הפסוק (וזה מזבח לעולה לישראל, ד"ה א', כ"א) וא"כ אינו חידוש אלא הא דהעידו על התורה שתכתב אשורית קשה הא נביא רשאי לחדש. ואפשר דאתיא כמ"ד דכל התורה ככל לשון נאמרה.

וג"ל לתרץ באופן אחר ונכון בהקדם דברי דבינו משה, בה' יסודי התורה, פ"ט, ה"ד, שאם נביא אמר "ברין מריני תורה שה' צוה לו שהרין כך הוא והלכה כדברי פלוני הרי זה נביא השקר ויחנק. אעפ"י שעשה אות, שהרי בא להכחיש התורה שאמרה "לא בשמים היא" עכ"ל, ובעל כ"מ מניה שנראה מרבדי הרמב"ם כאן שאפ"ו כיון את ההלכה לטמא את הטמא ולטהר את הטהור יחנק.

ונראה לענ"ד כשנרקדק בלשון הרמב"ם הנ"ל אזי נראו מדבריו שבלל זה שאין נביא רשאי

ל ו) נמר ומשעבר ליה", אבל לגבי הסכ"ה (להכדיל הכדלות עד אין סוף) אין כל מציאות וסכרא כזו, דהרי הוא, ית"ש, אינו נ"ו מ א מ ין לשום אדם, כדאמרינן ב"חגיגה" ה' א'): "הן בקרושיו לא יאמין" — ואם בקרושיו לא יאמין, כמאן יאמין? — וכמו שמסביר כמדרש יטוחר טוב (ט"ז), "למה? שיצר הרע מיצר את האדם בעולם הזה, ואינו מאמין בהן (הקב"ה אינו מאמין אפילו בקרושיו) עד יום מיתה".

לכן נראה לי שבכך: אדמו"ר, ז"ל, בעל הצמח צדק החדש, ביאר בדרשתו שככתב יד על הפסוק "עדות ה' נאמנה", כי כני הרור הראשון, שהיו במעמד מתן תורה, היה להם דין עדי ראיה וידיעה, כמו שהסביר הרמב"ם כמתק לשונו כהלכות יסודי התורה (פ"ח, א' ב'); אולם הרור שאחריו דינו כבית דין של יותר מששים רבוא מישראל, שעל ידו הוגבתה העדות מששים רבוא העדים ההם.

ואף שכין הרור הראשון היו קרובי משפחה כאלה, שאין הרור השני בתור בית דין יכול לגבות עדות מהעדים קדו כיו? הנה כל קדוב כזה העיד בפני אלה רבבות האלפים מחברי הב"ד שאינם קרוביו.

וכה הרור השני, שהוא הב"ד היותר גדול, מוסר את גביית העדות היותר נשגבה כזו להרור שאחריו, שהנהו גם כן ב"ד; וכן מדור לדור עד סוף כל הדורות יש לכל דור דין בית דין, שמוסר גביית העדות הראשונה בדבר קבלת התורה ואמתתה להרור הבא אחריו.

מעתה, כיון שכל דור ודור הנהו בית דין, אתי שפיר, שכני הרור הראשון, בעלי מעמד הר סיני, היה כל אחד מהם ערב בשעת מתן תורה, אולם הדורות שאחריו הנה כל דור ודור עושה, כתור בית דין את כל אחד מאישיו לערב בעד קיום התורה, דלפיכך הרי יש לכל אחד מישראל דין ערב, שמינהו בית דין, שאיננו זקוק לקנין כלל.

הוא הרבר, שישראל ערבים זה בזה מעתה ועד עולם.

אבל מה אמולה לכתו של כל יהודי שומר

(כענין ד"לאחר מתן מעות") הא אין שום אחד מהם נעשה ערב כל א קנין, דמטילא כיון שענינו הוא מה שהמלוה, שהוא הקונה התחייבות הערב, נותן כלי כל שהוא להערב המטנה; אם כן הלא לא נתן להאמר כלל וכלל, שהקב"ה (שהוא, כביכול, הנהו הקונה של ההתחייבות הערבונית) ישלח דברו להנתן מאומה להמטנה, שהוא כל אחד ואחד מישראל, הבא בתור ערב? הן כל תכונת הקנין היא, שכשם שהכלי, שנותן הקונה להמטנה, יוצא מרשותו של הקונה להמטנה, כך יוצא מרשותו של המטנה להקונה אותו הרבר, שהאחרון רוכש, אם כן הרי הוא פוקצה מן הרעת לתאר לעצמנו יציאת משהו לרנע אחד מרשות ארון הכל, שככל העולמות אין שום רשות אחרת, וזולתי דשותו, ב"ה, כאמור: "כי לי תבל ומלאה" (נ', י"ב)).

וכן אין כיום שום בסיס חוקי להערכות שלנו ביחס אל קיום התורה ע"י האומה בכללותה.

הגם שבמדרש רבה על פסוק "משכנו" "שה"ש", א' ג') איתא נמי, שבשעת מתן תורה אמר הקב"ה: "הביאו לי ערבים טובים, שתשמרוה, ואני נותנה לכם", שלפיכך הציעו ישראל את האבות בתור ערבים, ולא קבל; את הנביאים, ולא קבל, עד הציעם: "הרי בנינו עורבים אותנו", או אז קבל, — ככל זאת אין להקשות: איזו ערבות תתכן מדינא מצד האבות, שבבד נסתלקו או מהעולם, או מצד הנביאים, שעדיין לא באו אז לעולם, או הבנים, שיולדו אצל הדורות, שאחר מתן תורה?

דהתם שאני, שיש לומר, שהערכות הזאת היא מענין משכנו (לשון "ערבון"), כמו שפירשו המתנת כהונה והיפה קול, אשר המדרש דורש כאן 'משכני אחריו' לשון "משכון", אבל מושג "ישראל ערבים" דקאמרינן ב"פנהדרין" ו"בשבועות", קשה להולמו.

ואין לתרין, דאם נכי בשר ודם אמרינן, שכח בית דין יפה לכנות, מעצמו ערב, עאבו"ב, ריש לומר כך לגבי הכל יכול, ב"ה, — רבית דין שאני, כדאמרינן התם מעמא דבההיא הנאה דמהימן ליה (שהב"ד מאמין

בפרט, כשאנו נגשים לערוך סך-הכל מבוסס על המאורעות שבאחת השנים בקורת עמנו, מרגישים אנחנו שאנו מכריזים או על שורה של צרות ומכאובים, ובעלי נוטריקין ידברו על שנת צרו"ת ובחמתם ימצאו רמזים כאלה בכל שנה ושנה; ולראבוננו יתאימו הרמזים והנוטריקין, כי המקרים ינקרו ונאתיו במשך השנה יעשו את שלהם והמוטל עליהם ויתלקטו אחר אל אחר כדי להשביע רצון יודעי ח"ן אלו. ברם שנת תרצ"ו שזה רק עברה לנשיה ושבה חיים לכל חי באמנה סימנה וצינינה מאורעות מאד מעציבים בחיי עמנו, והראתה בעליל על מצבנו האי-בטוח בעולם, והפגישה באופן מאד שבשביילנו בשביל עם ישראל, ימי הבינים עדיין בכל תקופה עומדים, ועמוד שחר הריניסאנס עוד לא עלה על שמינו, כי עוד אנו בתקופת החשך.

ב.

במרכז הצרות והפורעניות עמדה גרמניה המנוצחת גזרות מגירות יגונות הומטרו על ראשי עמנו באותה ממשלת הודון, עד שכבר עיפנו מספור אותן. הוברר לכל שאשכנז הרשעה באה לשרש אחר שארית ישראל יש, וגם לאבד ולהביא לכליון את ישובי היהודים מחוץ לאותה ארץ.

בגרמניה התחילה שנת תרצ"ו בהרחקת היהודים מהמפעלים הכלליים שעדיין היו פעילים ישם. אחר כך הוציאו את האור החשמלי ואת הגז מבתי ישראל, אולי כדי לבער אחר הכתוב "ולכל בני ישראל היה אור במויבותם", כמו שהרחיקו המנאצים את את המלה הללו' מהתפלות שבכנסיותיהם. חוקות נירענבערג השתדלו לחולל ניטו בשביל יהודי גרמניה.

הצער היהודי הנצחי מצא בטוי נהדר ונשגב בשיגרה שהוציא ליהודי גרמניה הרב הראשי דר. ליאו ביק ביום-הכפורים, תרצ"ו. אבל הרדי"ם ביק והירש, זה האחרון מי שהיה נשיא הקהלות, הושימו במחנות-הרכוז בעטיה של השיגרה הבלתי-מאושרה עלידי ממשלת הרמים. כשליש מאות יהודים ישבו לגרמניה הושימו

דת, בהיותו מוכרח לסבול בתור ערב בעד כל אוכל נבלות וטרפות, בעד כל מחלל שבתות — בעד כל עבריו!

אבן ישקוט נא יהודי בזה ברוחו, כי רז"ל השמיענו גם תרופה לזה, בהחליטם (שם ב"סנהדרין ו"בשבועות") כי הערבות שלנו תשתרע רק על 'מי שהיה בידם למחות, ולא מיחו' 'הרי יוצא מזה, דאם מיחו, אף שלא הועילה מחאתם, נפטרו מיהא מהערבות. ובכן, הלא הפצת התורה ע"י מוסדותיה, כמו בתי "ת"ת", "ישיבות" וכדומה, הנה אין לך מחאה נמצאה מזו כנגד העוברים עליה. נמצא, שכל המפיץ תורה על ידם או שתומך את המוסדות ההם בכספו או בעבודתו, הרי הוא בכלל המוחים, המסולקים ממילא מכל ערבות בעד הזולת.

הוא שאומר הכתוב ("משלי", ג' י"ח): "עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאשר", דהיינו כיון שהם מחזיקים ותומכים את התורה באמצעות מוסדותיה, הרי יהיו להם חיים ארוכים וגם אושר, מבלי הענש בזמן מהזמנים בעד העוברים על התורה על אפם ועל חמתם: אשרי חלקם!

שנת תרצ"ו בקורות עמנו

מאת הרב דוד גרויבארט
רב לעדת "בני דוד אוהבי צדק", בשיקאגא

א.

מנהג ישיבנישן הוא: כתום השנה, והרינו מוצאים את עצמנו עומדים על סף שנה חדשה, מעבירים קו, עושים חשבון-הנפש ומתאמצים לראות מה עלה בידנו לעשות במשך השנה שעברה. אולי זהו אחר השקרים המוסכמים: אפשר שמעות לחישוב שמתהווים איזה שנויים בחיי היחיד והאומה אך ורק בשל כלות שנה אחת והתחלת שנה אחרת. דומני שאלה ההיסטור-ינים המדברים על תקופת המעבר בדברי ימי העמים משתמשים לפעמים בפראזה ריקה ונבוכה. אין זו אמת מדעית, ועל פי רוב אין בין תקופה לחברתה ולא בלום.

בישראל, ובריטאניה הנרולה עוד לא הכניסו סדר בתהווהו השורר שם. וקוראור גדול ובהיר הוא מצב עמנו באמריקה. פה, במרינה דמוקרטית, חיים היהודים בתור אזרחים בעלי זכויות כיתר בני הארץ, ואנו מתפללים לאלקי מרום על המשכת המצב הזה.

בעולם היהדות והרבנות

ועד הישיבות בשיקאנא

יום יום באו מכתבים וטלגרמות מישיבות דא"י ואירופה על גורל הלחץ השורר שם בישיבות. וכולם מחכים על סכומי התמיכה הבא כועד הישיבות דשיקאנא.

ועד הישיבות דשיקאנא מבקש מכל בתי כנסיות דשיקאנא שעשו מגבית לטובת ועד הישיבות בימי ר"ה יוה"כ, חוסו נא! רחמו נא! על התורה הקרושה, על הישיבות הקרושות בא"י ואירופה, ומיד יראו לגבות כל כסף הנדרים שנעשו אצלם ולמסרם ללשכת הקהלה, כדי שועד הישיבות יוכלו לעשות חלוקת הכספים ולשלחם מיד להישובות.

המגבית בערי השדה

בזמן האחרון התחילו ערי השדה באמריקה לעשות מגבית מיוחד (פערערישאָן) עבור מוסדי העיר. וגם עבור הישיבות ומוסדות בארץ ישראל ואירופה. המגבית הזה נעשה ע"י ריפורמים וגם יהודים חרדים עוזרים. והמה דוצים לעשות כמו העיר שיקאנא ע"י ועד הישיבות. הננו לאמר להם, — כי בשום אופן אינו דומה לועד הישיבות דשיקאנא. הועד הישיבות דשיקאנא, כל המגבית כולו מיוחד רק עבור הישיבות דא"י וארופה, וכל המגבית כולו כלי קורש לר'. ומנהלי המגבית המה הרבנים והקהלה החדרית, ולכל ישיבה וישיבה נמסר סכום הגון, לעזרתם ותמיכתם. לא כן באלה מיני מגביות בערי השדה, שעיקרו הוא בעד מוסדי העיר, ולהישיבות והמוסדות בא"י ואירופה, מגיע רק חלק קטן וסכום מועט.

במאסר. המצב הורע מיום ליום. כל המעמד הכלכלי של בני עמנו נהרס עד היסוד, והורדו כל אשיות האיקונומיה היהודית "בשלטון השלישי". יותר משבעים וחמשת אלפים בתי מסחר יהודים עברו לידי אריות, אלה שרצו לעזוב את הארץ הוכרחו למסור רבע מהונם לממשלה.

גזירות אלו עשו שמות גם בחייהם של יהודים מהגרים מנרמניה, נתניהם של ממשלות אחרות, ביחוד היהודים הפועלים באשכנז. המצב היהודי נעשה נורא, והעתון הגרמני-יהודי היחיד "די אירישע רונרשוי" נאלץ להוציא כרוז לארצות תבל לפתח את שעריהן לפני יהודי גרמניה.

ג.

גם גורל היהדות הפולנית איננו טוב מצבה של היהדות הגרמנית. שם התחוללו פרעות ופוגרומים בפשיטיק, במינסק-מאזאוויצעק, ובעוד ערים, והמצב מאוים.

הפוגרום בפשיטיק כתב את הרף הכי שחור בחיי היהדות הפולנית בשנת תרצ"ו. היהודים ש"נועזו" לעמוד על נפשם הואשמו אחר כך על-ידי "המשפט" ו"הצדק" הפולני ונשפטו למאסר של הרבה שנים.

בפולניה עדים אנו לפוגרום כלכלי נורא, ולטמיון שאליו צוללים יהודי הארץ.

פולניה היא עמק הבכא, ועמק-עבוד שבגרמניה מזדהה עם אחיו שבפולניה.

ד.

רומניה, המדינה הקלאסית של האנטי-שמיות, היא ה"שלישית למוזון".

בתנועה האנטישמית פועלים הסטורדנטים הרומנים. עם על הרד. פילרמאן, ראש ועד הקהלות הישראליות ברומניה התנפלו הכולינגנים הרומניים מטעמו של קוזא.

וגם שם רמצב מאוים למדי.

ובמדינות אחרות, קטנות מאלו, הראתה האנטישמיות את ראשה המנואל, גם בליטא ועוד ארצות.

ה.

ועריין עומדים אנו במרכז המאורעות בארץ

דוב לייבאָוויץ שליט"א, רב ור"מ בקאָמעניץ, ליטאָווסק. בעת כּוואו לפני איזו שנים. לזילנה, לבקר את גאון הרוד האמתי הרב ר' חיים עוזר גראדוענסקי שליט"א, ואז בא לפני הגאון רח"ע שליט"א חוברת "הפרדס" שנדפס שם מאמר חידושי מאת הרב צימערמאן, אמר הגאון רח"ע שליט"א להגאון ר' ברוך דוב שליט"א, ראו מה שרב אחד כותב בהפרדס, אשר הוא רורך דרך חדש לבנות ולסתור, והפליא מאוד את חידוש זה. והוא לא ידע כי הוא בן ניסו.

הרב צימערמאן בא לפני איזו שנים לנו יארק ומיד הגאון רד"ב ר"ר רעוועל שליט"א, הרגיש גדולתו בתורה, והכניסו לחבר חשוב לישיבת רבנו יצחק אלחנן. ואחד כן אמר שיעורים לפני תלמידי הישיבה, ובעת אחרי כּוואו לשיקאנא, עשו לו מרכו הרבנים סבלת פנים, וכל הרבנים התפלאו על גודל החידושים שלו בסברות ובקיאות, עודנו צעיר לימים בן כ"א שנה. הרב ר' שאול סילבעד, נשיא דבהמ"ד לתורה, מיד קבלו, לומר שיעורים לפני התלמידים.

אכיו הרב הגאון הנעלה ר' יעקב משח ציר מערמאן שליט"א, רב בניו יארק, ניסו של הגאון הגדול הצדיק הרב ר' ברוך דוב לייבאָוויץ שליט"א, רב ור"מ בקאמינעץ.

ובמה שהמה מדפיסים בהעתונים אשר שום משולח לא יכּווא למחניהם, זהו פשוט גזילה פומבית, המה נוזלים הישיבות וקובעים נפש העניים. הישיבות והמוסדות היה להם בהערים הללו תקציב של תמיכה משנים קדמוניות, וכזה מה שמונעים מהם את זאת היא חלול הקודש. והנני לשמות הערים: אטלאנטא, גא, נעשויל, טענעסי, כעמפּיס טענעסי, יוסטאן, טעקסאס, פארטיווארטה, טעקסאס, טולסא, אקלאהאמא, סנעאפּאָליס, מיננ, סט. פאול, מיננ, אמאהא, נעבראסקא, קארסיקאנא, טעקסאס, ומיילאר, טעקסאס. הרבנים ומנהיגי בתי כנסיות שם, חדלו לכּם מהרע להישיבות הקדושות בא"י ואירופא, אשר בזכותם אנו חיים. המה כּטרעטיים על המגבית שלכּם, אשר מעט נשלח להם. אתם תוכלו לעשות מגבית בעד מוסדות עידכם, ולא עבור הישיבות בא"י ואירופא. ואתם גורמים הפסד גדול. כי בזה שכּא המשולח בעיר הגדולה, בא ג"כ לעיר הקטנה הסמוך ובוה שנפסק ביאתם לערים הגדולות, יש להם הפסד בעיירות הקטנות הסמוך להם. שקשה הוצאה לשם. החזירו את העטרה ליושנה, וזכות התורה ינן עליהם.

בית מדרש לתורה, שיקאנא

ישיבת בית המדרש לתורה בשיקאנא, אשר מפורסם כראשי ישיבת שם, הגאונים הגדולים שליט"א, ובדאשם הגאון הגדול הרב ר' חיים יצחק קארב שליט"א, בעת נתקבל שם העילוי הגדול והמצוי, חריף ובקי נפלא, עדיו לגאון ולתפארת הרב אהרן חיים צימערמאן שליט"א לומר שיעורים לפני תלמידי הישיבה.

הרב צימערמאן, יש לו דרך חדש בחידושי המלאים עמקות וחריפות ובקיאות, אשר סולל לו לבנות בנינים חדשים לכּיאר ד' הרמב"ם ז"ל. בכרבים ישירים נכונים ונמוקים, העדות והארות משמחות לב ונפש, וכל דבריו האמורים ומסודרים כמעט דעת זקנים וראוים להתיצב לפני מלכים, מאן מלכי דבנן וגדולי הרוד, וכבר יש לו חבר מסודר על חלקי הדמו"ס.

מענין לדעת, כי דודו הגאון הצדיק ר' ברוך

ישיבת כנסת בית יצחק

ישיבת כנסת בית יצחק תחת הנהלת הר"מ הגאון הצריק ר' ברוך דוב לייבאָוויץ שליט"א בקאמינעץ ליטאָווסק, אחת מהישיבות הגדולות באירופה, ולומדים שמה כשלוש מאות תלמידים, מהם תלמידים עליונים גדולי תורה, בעת המשבר גדול מאוד ונחוצה מאוד לעזרה ולתמיכה, ובפרט אשר לרוחח מקום הישיבה, התחילו בבנין חדש להישיבה אשר עומדת להגמר. החוב כּוּטף על אנשי אמריקה לכוּא לעזור ולתמוך הבנין הקדוש הזה.

כּוּמן האחרון נוסעים הרב הגאון מו"ה מרדכי ווילינגער, והרב רי"מ סאוואלסקי, לתמיכת הישיבה, החוב גדול לקבלם בסבר פנים יפות, לעזרם ולתמכם בכל מקום בואם.

השו"ב המופלג בתורה מו"ה ניסן נאלרוואסער נ"י בשיקאנא.
 הרב שאול למד בישיבות טעלו, סלאבארקא, פאניוועז, בחוה"מ סוכות הי' לו קבלת פנים ממרכז הרבנים, והוא אמר ענין גדול בהלכה בחריפות ובקיאות. יהי בואו לשלום, בתקוה אשר העיר שיקאנא יכירו ערכו הנעלה.

הרב ר' שרגא פיוויל גרינשטיין, נתקבל לרב בעיר בורלינגטאן, ווערמאנט.
 הרב גרינשטיין הוא רב גדול בתורה ונאם מצוין ביהודית ובאנגלית, ואחר מתלמידים החשובים מיישיבת ר' יצחק אלחנן. וכבר היה לרב בקהלות חשובות. כל בתי הכנסיות בערי בורלינגטאן, התאחדו, וקבלו להרב גרינשטיין לרבם ומורם. בתקוה אשר העיר יכירו גדול ערכו, וישבעו עונג מאומיו המעוררים לתורה ויהרות תהי לו להרב הנ"ל ולאנשי עירו למזל לברכה.

הרב דוד שפירא נתקבל לרב בסאוואנא דו., הרב שפירא גדול בתורה, ובמרעים. הוא תלמיד חשוב ביהמ"ד לתורה בשיקאנא, בתקוה אשר אנשי העיר יטבעו עונג ממנו.

הרב משה אהרן פארזאן נתקבל לרב בעיר סאוט בענד אינד. הרב פארזאן בנו של הרב הגאון הנעלה מו"ה שלום מנחם פארזאן שליט"א. רב בכראנקס ניו-יארק. בתקוה אשר אנשי העיר יקבלו נחת ממנו.

אברות גדולות

אבל גדול בדעמרויט

ביום א' דר"ה (תרצ"ז), נפטר האדם היקר והחשוב, ת"ה מופלג בתורה מו"ה שמואל מאי נעלא ז"ל, שו"ב בדעמרויט. כל העיר דעמרויט הרגישו הצער הגדול באבדן אדם חשוב כמותו, וכדמי שנתינו בן ס"ט שנה.
 ושמואל יושב בהיכל ד'. המנוח ר' שמואל ז"ל, היה מאנשים יחידי סגולה, ירא וחרד, למד ושנה. הייתה היתה ביום א', ד' תשרי, כל רבני העיר הספידותו. בנו הרב הגדול בתורה ר' קלמן מאנעלא שליט"א, רב ביונגטאן אהיו, ושאר בני ובנותיו

לשכת הישיבה בניו-יארק, 243 איסט בראד וויי. מנהל הלשכה הרב הגאון המפורסם מו"ה יעקב משה צימערמאן שליט"א ניסו ישל הגה"צ רב"ד שליט"א הר"מ.

טוב שם משמן טוב

שמו הטוב של ר' שלמה לעווין, בעל בתי הרושת של סיני כשר, וכשר סטאר, בשיקאנא, הולך מסוף העולם ועד סופו, ובפרט באמריקה, מפורסם שמו לאחד מיהירי סגולה המצוין במעלותיו רמפורסמות, אחר המיוחד ממחזקי ברקי הכשרות באמריקה, זה קרוב לארבעים שנה, אשר האישי הזה עומד במסירת נפשו לוחם טלחמות בעד הכשרות, אשר זהו יסוד העיקרי בכנין בית ישראל, לטהר ולקדש את הבית.

כבר מפורסם אשר ר' שלמה לעווין נ"י הוא כעת בעל בתי הרושת של סיני כשר, וכשר סטאר, לוואורשט כשר, המיוחדים במדינה בהידור הכשרות, ויום יום מוסיף והולך בהטבת מצב הכשרות, ובהשגחה היותר מעולה, בימים האחרונים ראה ר' שלמה לעווין, כי המשגיח מר ערליך, המצוין בהשגחתו הנעלה, קשה לו להיות כל היום בבית החרושת מפאת מצב בריאותו, לפע לו ר'שלמה לעווין, עוד משגיח לעוזרו, הוא מר בנימין לערמאן נ"י אשר מפורסם בשיקאנא לאיש יקר ומצוין, מופלג בתורה ירא וחרד, מצוין באומנות זו, והי' ג"כ שו"ב, שניהם כאחד יהדרו בהשגחה זו, בתי חרושת אלו עומדים בהכשר הרבנים הגאונים המפורסמים שליט"א, הרב ר' עזריאל עפשטיין, הרב ר' שמואל שאך, הרב ר' יהודה ליב קאפלאן, והרב ר' צבי יהודא אלשוואנג.

כקליבלאנד אהיו, ימצא לקנות וואורשט כשר סכתי הרושת של סיני כשר וכשר סטאר בחנות ' ' ב ע ר ק א ו י ט ש ד ע ל י ק א ט ע - ס ע ן ' ' 1066 איסט 105 סטריט. טעלעפאן: ליבערטי 9813.

הרב הגאון הנעלה החו"ב מו"ה שאול בלאמניסאו שליט"א רב בעיר נעמאקסט ליטא, בא לשיקאנא. הרב שאול הוא חתנו של

וישיבת בהמ"ד לתורה בשיקאנא. שם למד
וקבל סמיכתו.

הולכים בדרכי אביהם, הש"י ינחם את אשתו תחי'
עם בניו ובנותיו תחיו. ובציון תנוחמו. תנצב"ה!

ת נ צ ב ' ' ה !

ציון לנפש יקרה

כוס של תנוחמין ליר"נ מר חיים שבתי ליב
ראשקאס נ"י מסט. לואיס, על פטירת אמו
היקרה והחשובה הצדיקת מרת שפרה רבקה
ראשקאס ע"ה, בת ר' קהת ז"ל, נפטרה בארץ
ישראל. בעבודתו הגדולה על שדה התורה ויהדות
ימצא נחומים ובציון תנוחמו.

אעשה מספר מר כתנים,
אשא בכי נהי ואנחה,
על שושנת חמדת גנים,
כי נקטפת חלפה הלכה.

העיר מעמפיס אבדה כלי חמדתה. אבידה שאינה
תוזרת במות האשה היקרה והישרה מנשום באוחל
תבורך מרת גיטל סיגעל ע"ל, בת ר' ברוך הכהן
אשת הנכבד ר' אלו' יצחק סיגעל נ"י שו"ב בעיר
מעמפיס.

מז"ט ליר"נ הרב הגדול בתורה איש
האשכולות בנש"ק מו"ה יצחק מאיר הכהן לעווין
שליט"א, לנשואי בנו החתן המופלג מר יהודה
ארי' ליב הכהן שליט"א.

עת לשחוק ועת לספור התאחדו בעת שבנה הצעיר
מר משה יחי' הגיע לשנות ברימצוה, ובעת שכבר
האם היקרה מתעסקת להכין כל מיני מעדנים
לסעודה הנכונה, בו ביום נפלה האם הרחמנית על
משכבה, והרופאים אמרו כי מחלתה נואש. ואחרי
ימים קצרים נפטרה האם היקרה

הרב ריי"מ לעווין בנו של הגה"צ מהרח"צ
זצ"ל אבר"ק בענדין, וחתנא רבי נשיאה
ארמו"ד הגה"ס שליט"א מגור.

הרב ר' משה נתן טאקסין, רב דמעמפיס, נשא
הספר גדול עליוה, ומי אסף בחפניו נפשי עיני
היורדים בבכי בעת שעלה הרב לספור אותה
ולבכותה?

מז"ט ליר"נ הרב הגאון המובהק מו"ה אליעזר
פופקא שליט"א לאירוסין בנו היקר הרב הגדול
בתורה מו"ה אברהם פופקא שליט"א עב"ג
הכלה המהוללה סאניא שאסטאס תחי' בת הרב
ר' משה שאסטאס ז"ל מפילדלפיה.

השאיירה אחריה, בנה רבי ב. סיגאל בלאנג איילאנד
ניו יארק, ובנה ראובן סיגאל, ושתי בנות תחי'.
המקום ינחם האבלים המתאבלים בתוך שארי
אבלי ציון וירושלים ובתוכם הכותב,
צבי הירש בלומנפלד,

בשמחה זו התאחדו קול תורה וגול שמחה,
אשר הרב אברהם שליט"א נתקבל לרב בבתי
כנסיות שערי אליהו, שערי ישראל, בפילדלפיה
מקום שהי' לרב שם אבי הכלה.

מעמפיס, טענ.
ידידי יקירי מר אליהו יצחק סיגעל נ"י שו"ב
דמעמפיס. הנני משתתף בעירו הגדול, כמות עליו
אשתו היקרה העדינה ע"ה, בעבודתו לטובת התורה
ויהדות ימצא נחומים ובציון תנוחמו.

הרב אברהם, גדול בתורה, מוסמך מנאוגני
יוראפ, ונואם מצוין ביהודית ובאנגלית.

שמואל אהרן הלוי פרדס

בית חרושת לוואורשט כשר בפיטסבורג

בית חרושת של "הערמאן כשר סאסערזש"
בפיטסבורג אשר היתה מיוחדת בהשגחה נעלה
ע"י הגאון הגדול הרב רמ"ש זיוויץ זצ"ל, בעת
אחרי פטירתו נתקבל שם הרב הגאון מו"ה אהרן
מדרכי אשינסקי שליט"א להכשר בית חרושת
ביחד עם הרבנים הרב קאצין והרב לעווין. וכסת
גם המה יהררו בהשגחתם על בית חרושת זה.

כוס תנוחמין ליר"נ הרב הגאון המובהק
מו"ה שמואל קושעלעוויץ שליט"א, למות עליו
אמו היקרה הרבנית הצדיקת ע"ה, בירושלים
עה"ק, ביום ב"ו מנ"א, תרצ"ו. בעבודתו
הגדולה לטובת התורה ויהדות ימצא נחומים.

כוס של תנוחמין ליר"נ הרב הגאון המפורסם
מהור"ל ראזענבלום שליט"א האב"ד בדענווער
קאלאראדא, על מות בנו הרב דוד ראזענבלום
ז"ל רב במיאמי ביטש, פלארידא.

הרב דוד ז"ל בן ב"ט שנה הי'. מיתתו
קרא צער גדול לכל משפחתו ולאזהביו וידידיו.

ברכת מזל מזב

צדי עמודי הספרים, על כריכותיהם, בין השורות ובכל מקום שמצא רק מקום פנוי. באיזה ספר שהוא עיון בו, העיר דבר מה, תקן או הוסיף.

הגאון הראשון שעווער זצ"ל כתב את הגהותיו בכל מקום — על גמרות, על משניות, הרמב"ם, חומש, או סתם ספר, סאתר הראשונים או מראשוני האחרונים. בכל מקום מצא שיש להעיר דבר מה, להוסיף דבר מה, או שמצא שגיאות רפוס, אפילו בסדר מצא מה להוסיף.

בין הספרים הנמצאים בדירתו, אין למצא אף ספר אחד, שלא יהי' כתוב מכל הצדדים. גם בשיטת כתיבתו רואים גאונות יוצאת מהכלל. כשדברו אתו היו רעיונותיו משהפכים אצלו כמעין המתגבר, אבל כתיבתו הייתה קצרה וחדה. בשתים, שלש מלים הי' מביע רעיון שלם. בשורה אחת הוא מרמז על ענין שלם, וכו'. ולכן אין זה סן הדברים הקלים לסדר את עבודתו הגדולה, הנמצאת על גליונות ובין השורות של ספרים שונים.

לכתחלה תיכף אחר פטירת הגאון, זצ"ל, חשבה קבוצת עסקנים מריגא ומדווינסק להזמין בתור מסלא מקום כסא הרכנות שלו כדווינסק את חתנו הגאון מרוסיא, שתפקידו יהי' גם להביא במשטר את העבודה הענקית הזו של סדר כל כתבי היד שנשארו מהגאון זצ"ל, בכדי להביאם ברפוס. אך לדאבון כלם נפטר גם חתנו הגאון זצ"ל, זמן קצר אחרי פטירת הגאון.

ואולם "הכל תלוי במזל אפילו ספר תורה שבהיכל" צריך סול, וגם כתבי היד של הגאון מצאו גואל בתלמודו הצעיר והכשרוני, הרב פוקס מוויגא, שנשלח ע"י הקהלה רשם להוכיח בהלכות הגאון. הרב פוקס לקח על עצמו קודם כל את האינצואטיבה לארגן ועדות כדווינסק ובריגא, שתפקידן יהי' להשיג את האמצעים הנחוצים להוצאת חבורי הגאון לאור. הרב פוקס, שהוא עצמו גדול בתורה ובקי בש"ס, התמסר בלב ונפש לעבודה חשובה וקדושה זו של סדר כתבי היד של הגאון הראשון ששאָווער זצ"ל. בהתמדה יוצאת מהכלל וכמרץ רב ישב והעתיק מספרים שונים את כתבי ידו של הגאון, והביא את כל זה בסדר הראוי. ראשית כל סדר להדפיס במשך הקיץ את החבור על החומש, פי' על פירוש החומש של הרמב"ן, שנכתב על גליונות החומשים. אנכי, הפרוש על החומש הוא חבור יוצא מהכלל על כל התורה, שהגאון זצ"ל בעצמו בנה את זה במכתב — "חבור נפלא על התורה". החבור הזה על החומש יצא בקרוב לאור. את הוצאות הדפוס על ספר זה לקחה על עצמה הועדה מדווינסק. לעת עתה עוד טרם החלט באיזה אופן להוציא זאת לאור, אם לבדו או ביחד עם החומש. רוב הרכנים הכיעו דעתם שהספר הזה צריך להיות מודפס ביחד עם החומש.

מלבד זה יוצאים כתבים של חבור שני על ספרא—

הנגנו מברכים ברכת מז"ם לניסנו ואחינו הרב הגאון הגדול איש האשכולות מו"ה אליעזר פופקא שליט"א האב"ר בהוועדהיל מאסס, ורעיתו הרבנית תחיי. לאירוסי בנם היקר הרב הגדול בתורה מו"ה אברהם פופקא שליט"א עב"ג הכלה היקרה מאניא שאסמאק תחיי בת הרב ר' משה שאסמאק זצ"ל מפילדלפיי.

וברכת מז"ם להרב אברהם שליט"א על התמנותו לרב בכתיב ננסיות שערי אליהו ושערי ישראל בפילדלפיי. תהי להם למזל ולברכה. ונזכה בקרוב לשמוע קול ששון וקול שמחה, קול חתן וקול כלה ולקחת חבל בשמתם.

ניסו ואחותו

חיים שנתי ליב, ורעיתו רבקה ראשקאס, סס. לואיס מיזורי

זאורשט המשוכח

בית חרושת המכונה "בעסט כשר סאסעדזש" בהנהלת ר' אברהם שמואל כרוידא. והאחים אישעראוויץ, כבר נתפרסם בעיר ובמדינה, כטיב הסחורה, ומהודר בכשרות הנעלה, רא"ש כרוידא מפורסם לכל בכשרותו וישרותו.

ושמואל עלה ונתעלה, מוסיף והולך בהטבת מצב הכשרות. בית חרושת זה עומד בהכשר של הרבנים הגאונים המפורסמים שליט"א, הרב ר' חיים מעדניק, הרב ר' אברהם יצחק קאראן, והרב ר' יצחק אייזיק הלוי סמאהל.

הגאון מדווינסק זצ"ל

בעיר דווינסק, מקום שבמשך תקופה שלערך 50 שנה חי ועבד גדול ענקי התורה שכרונו — הגאון הראשון שעווער זצ"ל, נוסדה זה לא כבר ועדה מיוחדת שמטרתה להוציא לאור את חבורי התורה שלו.

אודות ההכנות להוצאת חבוריו קבלנו את הפרטים המענינים האלו. הגאון הראשון שעווער זצ"ל הי' יחיד במינו בכל הנהגתו, וכן גם באופן כתיבת חרושי התורה שלו. לעתים רחוקות מאד נוספו לכתבי היד הרבים שלו עמודים כתובים חדים, כי על פי רוב כתב את חבוריו הגדולים על

הרמב"ם" בכל המקומות המוקשים בבאור וחדוש עוד הפוסקים. ו) השמטות הרמב"ם ושאר הפוסקים מעמם ונמוקם. ז) ההלכה ובאורה בדרך קצרה, לבד הקדמה וטכוא לפני הספר ובסופו מכתבים והערות מגאוני ירושלים שליט"א. נדפס בפורטם גדול ובגודל של מסכת רגילה, מחזיק 22 גליון רפוס. מחירו בכריכת בר יפה (יש גם מכורך עם המסכת) חצי לא"י ובחו"ל שלשת דולרים. להשיגו עפ"י הכתבת: הרב יצחק אריאלי כנסת ירושלים א"י.

שֵׁשׁ פְּגִישוֹת

לדמותו של הגאון הצדיק מרן
רא"י הכהן קוק זצ"ל

מאת הרב ש. ב. שולמן, ירושלים

ב.

בקיץ תרפ"ט בא מריגא, לטביה, האדמו"ר שניאורסן מלובאוויטש ארצה ישראל ע"מ ללכת מכאן לארצות הברית, ובקר את רכנו הגדול (אנב רבנו נתן לו המלצות לגדולי האישים אשר באמריקא). בתחלת דבריהם התפלפלו בר"ת הלכה למעשה בעניני ברכות הנהנין שנתעורר בקשר עם הכבודים שהגישו אל השולחן "לכבודו", היינו איוו ברכה עושים על פרי הנקרא "בננות" (י"א שוהיה תאנת חוה הנזכר בספרים), בורא פרי העץ? או בורא פרי האדמה? ... בידוע במקומות ההם של הרבי מלובאוויטש לא גדל כלל הפרי הזאת. ואמר ע"ז רבנו לברך "פרי האדמה" כי אם נאמר יזוה "פרי העץ" ומכוון שטבעו הוא שמחליף גזעו בכל שנה ושנה א"כ צריך להיות אסור באכילה לעולם מתוך שתמיר הוא בנדר "ערלה" ולא מצינו שהקב"ה יאסור לנו שום פרי לעולם, ואפילו את "עץ הדעת" מצינו במדרשי חז"ל שלא נאסר לאדם הראשון רק עד יום השבת, והוא אכלו בוסר ונענש. ועוד דברו בעניני קדימת הברכות, מענין לענין עברו לדבר על מצות ארץ ישראל, נלה לו האדמו"ר מלובאוויטש שעיקר בואו הנה הוא בכרי להשטח על קברות הצדיקים קדושי עליון הטמונים בהר הזיתים בירושלים וכוה הוא חושב למלא את חסרונו שהיה רניל לנסוע לרוסיה על קברות אבותיו

תורת כהנים, שהרב פוקס התחיל להביא בסדר ולהעתיק מהגליונות. גם את הספר הזה מקוים להוציא לאור בקרוב. ר' ישראל אולמאן, עסקן מרוסניא, שהרב פוקס עמד אתו בקשר מכתבים, הסכים להלוות את הוצאות הדפוס הנהוצות להוצאת הפרוש על ספרא.

עתה נגש פוקס לאסוף את אלפי השאלות ותשובות, שהגאון בעצמו העתיק. וכאן יש לו עבודה קשה מאד. צריך למצא את השאלות ולהתאים להן את התשובות, ומקוים שגם זה יודפס בקרוב. ימים שלמים יושב הרב פוקס על יר ארגזים מכוסו אבק מסדר ומעתיק וכו'.

הועדה מריגא ומדווינסק פונות בזה לכל אלה הנמצאים בחו"ל שיש תחת ידם תשובות, או סתם דברי תורה של הגאון הראגאמטשאווער זצ"ל, להואיל לשלוח זאת לדווינסק.

מלבד כל זה יש בדעת הועדה הנ"ל להוציא לאור ספר שיוכל ביוגרפיה ספורטת מהגאון, מילדותו עד יומו האחרון. בספר זה יובאו כל האפיזודות מהיוו, דברי החרור שלו, כל מאמריו, סמיכות שנתן לרבנים, וכן הסכמות על חבורים, ומאמרים והספרים שנכתבו אחרי פטירתו ועוד.

כן יש עוד מספר גדול של חבורים, כתבי יד שהגאון התכונן בימיו האחרונים להוציא לאור. בזה נכלל ראשית כל החלק השני של הספר "צפנת פענח" על ש"ס בבלי וירושלמי, על ספרי, ספרא, מבילתא, תוספתא, המשך של צפנת פענח על הרמב"ם ועוד. גם בחבור זה יש להרב פוקס עבודה מפרכת, אך הוא אינו נרתע אחור. בהשקט ובעונה יושב הוא יומם ולילה ומתעסק בניירות ובספרים המכוסים אבק ועושה את עבודתו הקרושה והחשובה בנאמנות בבקיות ובריקנות גדולה.

יצא לאור ספר עינים למשפט

ציונים*) באורים וחרושים יצא ראשונה על מסכת קדושין מאת הגאון המובהק ר' יצחק אראלי שליט"א.

ר"ם ומנהל בישיבה המרכזית הק' "מרכז הרב" כולל בתוכו: א) עין משפט השלם למקומות שהשמיט ה"עין משפט" (כתבש מאות וחמשים מקומות חדשים), הוספות, מלואים ותקונים בכל המקומות שציון. ב) עין משפט על רש"י ותוס' ציונים מכל ספרי הרמב"ם בהלכה, באגדה, בפרושו ובהקדמותיו. ד) תמצית השיטות של הרמב"ם, סמ"ג, טור ושו"ע והבדליהם בהשוואה לשיטת רש"י ותוס' ושאר הראשונים. ה) "לשונות

*) מתוך הציונים המסודרים על שני התלמודים, התוספתא, מדרשי ההלכה וכו'.

בת קול לפוצץ בין ההרים ואומרת כל מי שפעל עם אלו יכא וימול שכרו", הכוונה שיחד עם הצפיה לגאולה צריכים אנו גם מצדנו לעשות פעולות, וזהו "שפעל עם אל".

במיטך שהותו של האדמו"ר בארץ נפגש עם רבנו עזר איוז פעמים, וקשרי הידידות ביניהם הלכה ונתקשרה יותר ויותר, ומגדולי חסידיו החכ"ד ממקורבי האדמו"ר אמרו שראו שמאחרי הבקור נעשה בעין "כריתת ברית" בין האדמו"ר יברל"ח לבין רבינו זצוקלל"ה.

ספר "אלפי מנשה"

על התורה, אמרות מהורות, כולו מחמדים, ררושים וקרים ובין סדר לסדר חרושי הלכות, כפתור ופרח משוקדים, סאת כ"ק הרב הגאון הקדוש, כוצ"ק חו"פ דבכ ישראל ופרשיו כקש"ת סוה"ר מנשה אייכנשטין זצ"ל, אבר"ק ווערעצקי, בסוף יסיון משכן דירתו בעיר מונקאטש.

שמו הגדול כבר נחפרסם בחיבוריו חוקרים אלפי מנשה על חו"מ, תורת האשם ומטח מנשה, חוסר מגזע הגאונים הקדושים מזירושטוב זצ"ל, ותתנו של הגאון הקדוש סו"ה יהושע זצ"ל סרויקוב.

בנו הרת"צ בוצ"ק חו"פ סו"ה מתתי' אייכנשטין שליט"א, משכן קרשו בניו יארק. חוב גדול וקדוש לכל תוככי תורת לקנות ספר זה ויביאו ברכה לתוך ביתם. וזכות המחבר חנה"ק זצ"ל יגן על כל המסויעים.

RABBI MATES EICHENSTEIN
85 Willett St., New York City

הקדושים נוחי ערן, למשמע דברים אלו התלהב רבנו ואמר: ישבכל צעד וישעל שבארצנו הק' אפילו אם זוכים לדרוך על אדמת כבר נדח בקצה הנבול בא"י צריך לשמוח שמחה גדולה ולהרגיש נועם הקדושה כאילו זכה להיות במקומות הכי מקודשים, וכן מצינו "בכפתור ופרח" ישכמו שהתוכנים בישעה שהם מגלים בשמים איוז כוכב חדש שלא שזפתהו עין אדם עד כה הם עושים לזה פרסום גדול, ממש מרעישים עולמות אעפ"י שלמעשה אין שום נפק"מ מזה, וכי אפילו צמח קטן אחר לא יתוסף ע"י גלויים של הכוכב החדש, מ"מ אהבי החכמה מצדיקים את הערך הגדול של המצאה זו מחמת גודל חיבת החכמה, כן עלינו צריכה להיות חיבת אר"י לקדאת כל נקודה ונקודה ישובית חדשה ואפילו הכי נדחה.

ואח"כ עברה השיחה על עניני הגאולה העתידה לבא במהרה בימינו, ושיטת האדמו"ר מלובאוויטש היא כירוע שזהו מן הרברים שאנחנו צריכים לא לעשות שום פעולות ולחכות לחסדי השי"ת. הרבה רבנו בראיות הפוכות כמו שבכל הענינים התלויים בידי שמים עלינו להשתדל בכל היכולת לעזור ולהוציא מן הכח אל הפועל, כן גם בעניני הגאולה העתידה חובה קדושה מוטלת על אדם מישראל לעשות איוז פעולה ממשית ולעזור כביכול להשי"ת, כן כן מרגיש "בתנא דבי אליהו" המאמר: "עתידה

את זה תאכל

כל הנעשה בבית החרושת של מארדיסאן ענד שיה
כשר וואורשט פראדוקטען

מיני הבשר וסניקנים וכרכשאות המה נעשים בדרקרוס רב מהחל ועד כלה בעניני הכשרות ומהוררים בטעם ויופי, הוא בית החרושת היחירי בניורענלאנד סטייטס אשר יש לה חזקת כשרות ומפורסמת זה עשרים שנה. וכשר אפילו למהדרין מן המהדרין, ועומדת תחת השנחתה המעולה של הרב הגאון אהרן דוד הכהן זעלדנער רב בעיר באסטאן רבתי.

Tel. Capitol
4713-4714

MORRISON-SCHIFF
ESTABLISHED 1882
MADE IN U.S.A.

64-68
Fulton St.

יין כשר לפסח ולכל השנה

כל יין כשר הבא מאת
JOHN G. DORN

הרי זה יין כשר לפסח ולכל השנה
 כי נעשה בהשגחה מעולה על ידי יהודים
 כשרים ונאמנים מההל' עד כלה

John G. Dorn
 322 E. Water Street,
 Sandusky, Ohio.

הערמאזים כשר סאסעדוש פראדוקטען פייטסבורג פא.

כל מיני בשר נקניקים וכרכשאות הנעשים
 בבית חרושת זה הוא ברוקס רב בעניני
 הכשרות מההל' עד כלה.

בית חרושת זה עומד בהכשר הרבנים
 דפיטסבורג, הרב ר' אהרן מרדכי אשינסקי,
 הרב ר' אלי' זאב קאצין, והרב ר' משה
 אלימלך לעווין, ועומד שם משגיח תמיד ירא
 ושלם, וזהו מספיק ומשביע רצון לאלה
 המהדרים לכשרות מרוקת ומצוינת.

Herman's Kosher Sausage Products
 1212 Cotwell Street,
 Pittsburgh, Pa.

אוצר הספרים

של ר' יצחק מאיר אלטר
 180 קלינטאן סטריט
 ניו יארק, נ. י.

ספרים יקרי המציאות מכל המסצעות,
 שו"ת ראשונים ואחרונים, ספרי דרוש,
 חסידות, קבלה, ש"ס'ן, טורים, ד' חלקי
 שו"ע, רמב"ם, משניות, חומשים, סידורים,
 טליתים, תפילין, מזוזות מסופרים יראים
 ושלמים, כן יש להשיג הספר החדש "משל'
 ומליצה", על דברים מהרב הגאון ר' אברהם
 גאלאנט ז"ל.

J. M. ALTER HEBREW
BOOK STORE
 180 Clinton St. New York, N. Y.

רבנים, מסדרי קדושי און בוכהענדלעך!

שיקט מיר צו, אויף א פאסט קארד, אייען
 נאמען און אדרעס, און איך וועל אייך ארויס
 שיקען פריי צוויי סעמפעלס פון ארטיסטי
 שע, העכסטע שעהע כתובות, געררוקט אין
 פיינע קאלירען.

די נייע יונגע פארהייראטע, פרעימען עס
 איין און הענגען עס אויך אויפ'ן וואנט אלס
 א ציערונג. עס האט פיעלע מעלות, פאר די
 מסדרי קדושיין.

אדרעסירט:
M. BENNOON ARTIST
 3461 W. Roosevelt Rd. Chicago, Ill.